

Univerzita Hradec Králové

Ústav sociální práce

Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce

Bakalářská práce

Autor: Jana Pokorná

Studijní program: B6731 Sociální politika a sociální práce

Studijní obor: Sociální práce

Vedoucí práce: Mgr. Karel Bauer

Hradec Králové

2015

UNIVERZITA HRADEC KRÁLOVÉ
Ústav sociální práce
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Jana Pokorná**
Osobní číslo: **U1287**
Studijní program: **B6731 Sociální politika a sociální práce**
Studijní obor: **Sociální práce s osobami se sníženou soběstačností**
Název tématu: **Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce**
Zadávající katedra: **Oddělení sociální práce a sociální politiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Práce bude zaměřena na to, zda vůbec v agendě hmotné nouze existuje sociální práce. Teoretická část bude věnována zákonu o pomoci v hmotné nouzi. Empirická část bude zhodnocení kvantitativního výzkumu z oslovených pracovníků úřadů práce vykonávajících agendu pomoci v hmotné nouzi. Kvantitativní výzkum pomocí metody záměrného výběru. Technika: standardizované dotazníkové šetření. Anotace v angličtině Práce bude zaměřena na to, zda vůbec v agendě hmotné nouze existuje sociální práce. Teoretická část bude věnována zákonu o pomoci v hmotné nouzi. Empirická část bude zhodnocení kvantitativního výzkumu z oslovených pracovníků úřadů práce vykonávajících agendu pomoci v hmotné nouzi. Kvantitativní výzkum pomocí metody záměrného výběru. Technika: standardizované dotazníkové šetření. Klíčová slova - Klíčová slova v angličtině - Rozsah průvodní práce - Jazyk - Zásady pro vypracování Práce bude zaměřena na to, zda vůbec v agendě hmotné nouze existuje sociální práce. Teoretická část bude věnována zákonu o pomoci v hmotné nouzi. Empirická část bude zhodnocení kvantitativního výzkumu z oslovených pracovníků úřadů práce vykonávajících agendu pomoci v hmotné nouzi. Kvantitativní výzkum pomocí metody záměrného výběru. Technika: standardizované dotazníkové šetření.

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná**

Seznam odborné literatury:

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Karel Bauer

Oddělení sociální práce a sociální politiky

Datum zadání bakalářské práce:

6. února 2014

Termín odevzdání bakalářské práce:

31. března 2015

L.S.

JUDr. Miroslav Mitrělník, CSc.
ředitel

Mgr. Zuzana Truhlářová, Ph.D.
vedoucí katedry

due

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce Mgr. Karla Bauera a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Chotěboři dne .....

Jana Pokorná.....

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Karlu Bauerovi za profesionální přístup, odborné vedení, ochotu, vstřícnost a čas, který mi po celou dobu tvorby této práce věnoval. Dále bych chtěla poděkovat mému manželovi za jeho toleranci a trpělivost, kterou se mnou měl po celou dobu tvorby mé bakalářské práce.

Abstrakt

Pokorná, Jana. *Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce*. Hradec Králové, 2015. 58 s. bakalářské práce. Univerzita Hradec Králové, Ústav sociální práce. Vedoucí práce: Mgr. Karel Bauer

Bakalářská práce se zabývá problematikou zákona o pomoci v hmotné nouzi a s tím související sociální prací. Hlavním cílem práce je zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem. Teoretická část vymezuje zákon o pomoci v hmotné nouzi, jednotlivé dávky a podmínky k jejich nárokování. Dále popisuje sociální práci v agendě hmotné nouze a její nástroje. V praktické části je zpracována příprava a realizace výzkumného šetření, při kterém byla použita kvantitativní výzkumná strategie za použití standardizovaných dotazníků. Toto výzkumné šetření bylo realizováno s pomocí sociálních pracovníků Úřadu práce ČR pracujících na oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze. Získané poznatky byly poté interpretovány. V závěru jsou kromě odpovědi na hlavní cíl práce navrženy možná řešení nedostatků, které byly výzkumným šetřením zjištěny.

Klíčová slova: hmotná nouze, Úřad práce ČR, sociální práce, sociální pracovník, sociální šetření

Abstract

Pokorná, Jana. The Law on Assistance in Material Need and Social Work. Hradec Králové, 2015, 58 pp., a bachelor degree thesis. University of Hradec Králové, Department of Social Work. Supervisor: Mgr. Karel Bauer

This bachelor degree thesis deals with the issues of the law on assistance in material need and with the related social work. The main objective of the thesis is to determine whether the transfer of duties in the sphere of assistance in material need from municipalities to labour offices did not cause the end of social work with the client. The theoretical part defines the law on assistance in material need, individual social benefits and conditions for claiming them. It also describes the social work in the sphere of material need and its instruments. In its practical part, the thesis deals with the preparation and implementation of the research survey, in which quantitative research strategies together with standardized questionnaires were used. This research survey was carried out with the help of social workers from selected workplaces of the Labour Office of the Czech Republic, in particular from departments of non-insurance social benefits, responsible for the issues of material need. After that, the findings obtained were interpreted. In its conclusion, the thesis not only answers its main question, but also suggests possible solutions of shortcomings that were identified through the research survey.

Keywords: material need, Labour Office of the Czech Republic, social work, social worker, social investigation

Obsah

Úvod	10
Teoretická část	13
1 Systém pomoci v hmotné nouzi.....	13
1.1 Zákon o pomoci v hmotné nouzi.....	14
1.2.1 Příspěvek na živobytí.....	15
1.2.2 Doplatek na bydlení	16
1.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc	18
2 Struktura Úřadu práce ČR.....	19
Krajské pobočky a kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR.....	20
3 Sociální práce	21
3.1 Definice sociální práce	21
3.2 Sociální pracovník.....	22
3.3 Etapy sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi	22
3.3.1 Etapa sociální evidence.....	23
3.3.2 Etapa diagnostická	23
3.3.3 Etapa navrhování řešení a plán sociální terapie.....	24
3.3.4 Etapa sociální terapie a výchovného působení	25
3.3.5 Etapa ověřování výsledků	25
3.4 Sociální práce, její uplatňování a podmínky v rámci systému HN.....	25
3.5 Sociální šetření.....	26
4 Shrnutí teoretické části.....	28
Empirická část.....	30
5 Příprava a realizace výzkumného šetření.....	30
5.1 Cíl výzkumu, dílčí výzkumné cíle a jejich operacionalizace.....	30
5.2 Metody a techniky	33
5.3 Zkoumaný soubor a jeho výběr	35

5.4 Pilotáž	35
5.5 Harmonogram výzkumného šetření	36
5.6 Výsledky výzkumného šetření a interpretace získaných dat	37
Závěr	51
Seznam použitých zkratek	53
Seznam použitých zdrojů	54
Seznam tabulek	57
Seznam grafů.....	57
Seznam příloh.....	58

Úvod

Naše společnost se čím dál tím více potýká s problémem nezaměstnaných lidí, kteří se ocitnou zcela bez prostředků, potažmo tedy v hmotné nouzi, v důsledku ztráty zaměstnání a nepříznivé situace na trhu práce. Nezaměstnanost může postihnout každého člověka napříč věkem, vzděláním, pohlavím, postavením ve společnosti. Proto se domnívám, že je nutné se touto problematikou podrobněji zabývat. K vysvětlení problematiky pomoci v hmotné nouzi přispělo i nastudování odborných materiálů zabývajících se danou oblastí. Jednalo se například o učebnici Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnosti od Ivany Dukové, Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze od autorky Ivany Šimíkové. V neposlední řadě bylo čerpáno ze zákonů souvisejících s danou problematikou, z metodických pokynů vydávaných Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR. K tomuto tématu bylo vydáno i několik článků v odborných periodikách, konkrétně článek Sociální práce s lidmi s hmotnou nouzí autorů Musila, Hubíkové a Havlíkové v časopise Sociální práce. Systémem pomoci v hmotné nouzi se ve své závěrečné práci zabývala i studentka Univerzity v Hradci Králové Michaela Soulková.

Vzhledem k tomu, že se agendou dávek pomoci v hmotné nouzi a vším, co s tím souvisí, zabývám denně při výkonu své práce od jejího samého počátku, tedy od roku 2007, zvolila jsem si toto téma, protože bych chtěla upozornit na problematiku a nedostatky, na které jsem v rámci své praxe narazila. Ráda bych i touto cestou navrhla doporučení pro zlepšení kvality výkonu této profese.

Tématem mé bakalářské práce je Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce. V práci si tedy kladu za cíl ukázat, jakým způsobem funguje systém pomoci v hmotné nouzi v České republice, kdo vykonává agendu pomoci v hmotné nouzi a jak by měla fungovat sociální práce s tím spojená. Hlavním výzkumným cílem této práce je výzkumným šetřením zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce ČR nedošlo k absenci sociální práce s klientem, která by měla být nedílnou součástí při výkonu této agendy. Toho dosáhnu zvolenou technikou kvantitativního sběru dat pomocí standardizovaného dotazníkového šetření. Následně provedu vyhodnocení dotazníků a interpretaci získaných dat. Mými respondenty budou

zaměstnanci úřadu práce, oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze vybraných pracovišť Úřadu práce ČR v Kraji Vysočina.

Celou práci rozdělím na dvě hlavní části. V části teoretické se budu zabývat zákonem o pomoci v hmotné nouzi. Tuto kapitolu budu členit na podkapitoly, ve kterých podrobněji popíši tematiku příspěvku na živobytí, doplatku na bydlení a mimořádné okamžité pomoci. Druhou kapitolou této části práce bude struktura Úřadu práce ČR, jeho organizační struktura, krajské pobočky a kontaktní pracoviště. Poslední větší kapitolou této části práce bude pojem sociální práce, jehož podkapitoly budou odkrývat problematiku definice sociální práce, sociálního pracovníka, etapy sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi a sociální šetření. Tuto část zakončím kapitolou s názvem shrnutí teoretické části, ve kterém vyzdvihnu hlavní body teoretické části.

Druhou částí bakalářské práce bude část empirická. Tato část bude jádrem celé práce a bude rozdělena do šesti podkapitol. První s názvem Cíl výzkumu, dílčí výzkumné cíle a operacionalizace, kde budu popisovat výzkumný problém. Další kapitola s názvem Metody a techniky, kde popíši zvolené metody zkoumání. Další část bude mít název Zkoumaný soubor a jeho výběr a v této části budu charakterizovat zkoumaný vzorek a také jeho výběr. Poté bude následovat část Pilotáž, ve které popíši pilotní výzkum. Následující kapitola s názvem Harmonogram výzkumného šetření bude popisovat přesný postup tohoto šetření. Poslední kapitola bude mít název Výsledky výzkumného šetření a interpretace získaných dat.

Empirická část práce se stane zdrojem informací přímo od samotných sociálních pracovníků vykonávajících agendu pomoci v hmotné nouzi. Přínosem těchto informací by mohly být návrhy řešení, jakým způsobem tato oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi personálně obsadit v rámci možností každého jednotlivého pracoviště. Rovněž by tyto poznatky mohly být předloženy pracovníkům s kompetencemi tvůrců zákona jako podklad pro změny v zákonu, pracovníkům Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, kteří vypracovávají metodické pokyny pro sociální pracovníky, a v neposlední řadě také pracovníkům Generálního ředitelství Úřadu práce ČR, aby byli seznámeni s problémy, které na těchto pracovištích vznikají. Určité využití získaných informací by mohli mít

i samotní sociální pracovníci, protože i jiný pohled na danou věc může v některých případech nalézt řešení samotného problému.

Bakalářskou práci jsem zpracovávala a sběr dat jsem prováděla ve druhé polovině roku 2014. V práci dále budu používat odkazy a citace zákona v platném znění a všechny skutečnosti se budou týkat účinnosti zákona do 31. 12. 2014.

Teoretická část

1 Systém pomoci v hmotné nouzi

Podle Šimíkové systém hmotné nouze patří mezi systémy sociální ochrany nebo sociální pomoci, které jsou v žebříčku sociálních systémů až na jeho úplném konci. Tvoří poslední záchrannou síť, která přichází v úvahu až po využití všech ostatních možností sociálních dávek (Šimíková, 2012).

Systém dávek pomoci v hmotné nouzi nabyl účinnosti od 1. 1. 2007 s přijetím zákona o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi) a nahradil dosud platný zákon o sociální potřebnosti, který vešel v účinnost v roce 1991. Tento zákon platil tedy 16 let a bylo nutné jej zcela od základů přehodnotit a přepracovat tak, aby občan jen pasivně nepřijímal sociální dávky, ale aby se aktivně snažil vyřešit svoji nepříznivou životní situaci. Společně se zákonem o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 nabyl účinnost i zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Oba zákony spolu úzce souvisejí. Cílem těchto zákonů je poskytnout občanům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci, pomoc k zajištění základních životních potřeb, tedy poskytnout ochranu před hmotnou nouzí. Jak uvádí Listina základních práv a svobod (1992): „(1) *Občané mají právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří a při nezpůsobilosti k práci jakož i při ztrátě živitele.*(2) *Každý, kdo je v hmotné nouzi, má právo na takovou pomoc, která je nezbytná pro zajištění základních životních podmínek.*“ Jak zákon o pomoci v hmotné nouzi, tak zákon o životním a existenčním minimu jsou součástí tzv. třetího pilíře sociální politiky. Tomeš uvádí: „*Sociální politika je soustavné a cílevědomé úsilí jednotlivých sociálních subjektů o změnu nebo udržení a fungování svého nebo jiného (státního, obecního) sociálního systému.*“ (Tomeš, 2001)¹.

Podle Krebse a kol. je systém sociálního zabezpečení v našem státě tvořen třemi „pilíři“ sociálního zabezpečení. Tyto tři pilíře spolu participují, vzájemně na sebe navazují a doplňují se. Jedná se o sociální pojištění, které řeší situace, kdy se sám občan předem

---

¹ Jde jen o vysvětlení pojmu, ale ve své práci se dále touto problematikou zabývat nebudu.

připravuje odváděním určitých příspěvků do systému nemocenského pojištění, do systému důchodového pojištění a na státní politiku zaměstnanosti. Za druhé, systém státní sociální podpory, který řeší situace, kdy je potřebné a nutné podpořit rodiny s dětmi a do třetice systém sociální pomoci. Do naposledy zmíněného třetího systému sociální pomoci právě patří systém dávek pomoci v hmotné nouzi a také sociální služby podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů (Krebs a kol., 2002).

V zákoně o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 je uvedeno: Systém pomoci v hmotné nouzi řídí a kontroluje Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Toto ministerstvo dále řídí a kontroluje výkon státní správy v oblasti pomoci v hmotné nouzi, zabezpečuje jednotný postup pro řešení, zabezpečuje aplikační program, stanovuje jednotné veškeré tiskopisy, je správcem informačního systému a vydává metodické pokyny související se systémem pomoci v hmotné nouzi.

1.1 Zákon o pomoci v hmotné nouzi

Podle Dukové a kol. zákon o pomoci v hmotné nouzi vychází z principu, že každá osoba, která pracuje nebo se vlastním přičiněním snaží práci najít či zvýšit si svůj příjem, se má mít lépe než ta osoba, která se práci vyhýbá (Duková a kol., 2013).

Znamená to, že sama osoba by se měla aktivně podílet na tom, aby se ze své nepříznivé sociální situace dostala co nejdříve sama. A nezáleží na tom, zda se do této situace dostala vlastní či ne vlastní vinou. Zákon o pomoci v hmotné nouzi upravuje poskytování dávek hmotné nouze osobám nacházejícím se právě v této hmotné nouzi. Cílem těchto dávek je zabezpečit těmto osobám základní životní podmínky přijatelné pro společnost. Právem na poskytnutí pomoci je myšleno právo a nárok na bezplatné základní sociální poradenství, které by mělo vést k vyřešení stavu hmotné nouze osoby anebo by mělo tomuto stavu předcházet.

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou příjmově i majetkově testovanými dávkami. To znamená, že se zkoumají majetkové poměry a také příjem osob, které si podaly žádost o dávky pomoci v hmotné nouzi, a které jsou v zákoně o pomoci v hmotné nouzi vymezeny jako společně posuzované osoby, tedy zkoumají se majetkové poměry a příjem všech osob, které společně hospodaří. I proto zákon o pomoci v hmotné nouzi taxativně vymezuje, která osoba se v hmotné nouzi nachází, a která osoba se v hmotné

nouzi nenachází. Důvod je jednoduchý, subjektivně se osoba sama může cítit být potřebná v pomoci v hmotné nouzi (a ze své dlouholeté praxe vím, že tyto případy nejsou zdaleka ojedinělé), ale podle podmínek vymezených přímo v zákoně o pomoci v hmotné nouzi tomu tak být nemusí. Samozřejmě i tento zákon pamatuje na výjimky, kdy orgán pomoci v hmotné nouzi může v odůvodněných případech uznat osobu v hmotné nouzi i když je např. uvedena mezi těmi, kdo v hmotné nouzi nejsou. Např. když této osobě hrozí vážná újma na zdraví, nebo je postižena vážnou mimořádnou událostí (živelnou pohromou), či nemá dostatečné prostředky k úhradě jednorázového výdaje, úhradě nákladů s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé spotřeby nebo je ohrožena sociálním vyloučením.

Dávky pomoci v hmotné nouzi můžeme rozlišovat na dávky nárokové (obligatorní) a dávky nenárokové (fakultativní). Mezi nárokové, na které má osoba – žadatel po splnění podmínek daných tímto zákonem nárok, patří příspěvek na živobytí a doplatek na bydlení. Nenárokovou dávkou, o jejímž přiznání nebo nepřiznání i přes splnění zákonem vyjmenovaných podmínek rozhoduje orgán pomoci v hmotné nouzi, je dávka mimořádné okamžité pomoci. Těmito jednotlivými dávkami pomoci v hmotné nouzi se budu ještě zabývat v následujících podkapitolách.

Zákon o pomoci v hmotné nouzi také řeší další věci, jako nároky na dávky pomoci v hmotné nouzi a jejich výplatu, formy poskytování těchto dávek, účastníky řízení a skutečnosti související se vznikem přeplatku nebo nedoplatku na těchto dávkách. Nedílnou součástí zákona je i stanovení místní příslušnosti, opravné prostředky proti oznámením a rozhodnutím krajských kontaktních pracovišť Úřadu práce ČR a v neposlední řadě také organizační záležitosti související s výkonem profese sociálního pracovníka jako např. mlčenlivost a kontrolní činnost.

1.2.1 Příspěvek na živobytí

Příspěvek na živobytí je základní dávkou systému pomoci v hmotné nouzi, dávkou nárokovou, která po splnění podmínek daných zákonem o pomoci v hmotné nouzi a podle Dukové a kol. řeší nedostatečný příjem žadatele nebo společně posuzovaných osob. Podmínkou je stav hmotné nouze žadatele nebo okruhu společně posuzovaných osob. Osoba se nachází v hmotné nouzi, jestliže její příjem a příjem společně posuzovaných osob po odečtení přiměřených nákladů na bydlení nedosahuje částky životního minima. Pro stanovení částky živobytí se sčítají životní minima všech

společně posuzovaných osob. Výše příspěvku na živobytí pak činí rozdíl mezi částkou živobytí žadatele nebo společně posuzovaných osob a příjmem žadatele nebo společně posuzovaných osob (Duková a kol., 2013).

Zákon o pomoci v hmotné nouzi vymezuje pro účely posuzování příspěvku na živobytí přiměřené náklady na bydlení to jako odůvodněné náklady na bydlení a stanovuje jejich maximální hranici. Přiměřené náklady na bydlení tedy činí maximálně 30 % příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob, s výjimkou hlavního města Prahy, kde je tato hranice 35 % příjmu osoby nebo společně posuzovaných osob.

V souvislosti s posuzováním příjmů osoby nebo společně posuzovaných osob je nutné ještě upřesnit, kdo se za společně posuzované osoby považuje. Toto je taxativně vymezeno v zákoně o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Společně se tedy posuzují rodiče a nezletilé nezaopatřené děti, manželé nebo partneři, rodiče a nezletilé děti, které nejsou nezaopatřené, dále zletilé děti, pokud tyto děti společně s rodiči užívají byt a nejsou společně posuzovány s jinými osobami a v neposlední řadě i jiné osoby, které společně užívají byt. I tento institut společně posuzovaných osob je velmi důležitý při posuzování stavu hmotné nouze, protože leckdy není zcela jednoduché tento okruh vymezit a musí se tedy postupovat případ od případu.

1.2.2 Doplatek na bydlení

Další nárokovou dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi je doplatek na bydlení. Dle metodického pokynu MPSV č. 2/2006 tato dávka řeší nedostatečný příjem v souvislosti s úhradou nákladů spojených s bydlením. Cílem této dávky je pomoc osobám v hmotné nouzi pokrýt odůvodněné náklady na bydlení v případech, kdy jejich příjem po úhradě nákladů spojených s bydlením není dostačující k úhradě nákladů na živobytí. Uplatnit nárok na tuto dávku má vlastník nebo nájemce bytu, který tento dům nebo byt užívá v obci, v níž je hlášen k pobytu. Znamená to, že žadatel musí být v bytě přihlášen k trvalému pobytu a zároveň musí v tomto bytě prokazatelně bydlet. V případech hodných zvláštního zřetele lze poskytnout doplatek na bydlení i osobě, která užívá jinou než vlastnickou nebo nájemní formu bydlení jako je podnájem nebo ubytovna, rovněž ubytování v domovech pro seniory, domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech se zvláštním režimem a v chráněném bydlení.

V tomto případě se pak nepřihlíží k tomu, zda tato osoba má v obci, v níž skutečně bydlí, trvalý pobyt.

Podmínkou nároku na doplatek na bydlení je získání nároku na příspěvek na bydlení podle zákona o státní sociální podpoře² a nároku na příspěvek na živobytí. Podmínka přiznání dávky státní sociální podpory – příspěvku na bydlení se nevyžaduje u případů hodných zvláštního zřetele. Po přihlídnutí k celkovým sociálním a majetkovým poměrům lze doplatek na bydlení přiznat také osobě, které příspěvek na živobytí nebyl přiznán, ale příjem této osoby nebo společně posuzovaných osob nepřesáhl 1,3 násobek částky živobytí. Výše doplatku na bydlení za kalendářní měsíc činí rozdíl mezi částkou odůvodněných nákladů na bydlení připadajících na kalendářní měsíc sníženou o příspěvek na bydlení ze systému státní sociální podpory náležející za předchozí kalendářní měsíc a částkou, o kterou příjem osoby nebo osoby a společně posuzovaných osob zvýšený o vyplacený příspěvek na živobytí převyšuje částku živobytí (MPSV, 2006).

Doplatek na bydlení je poměrně složitější dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi, protože je nutné dokládat a prověřovat více skutečností než u příspěvku na živobytí. Těmito skutečnostmi jsou např. platná nájemní smlouva, vlastnictví obývaného domu nebo bytu, úhrady nákladů spojených s bydlením a další. Dále v současném platném znění zákona o pomoci v hmotné nouzi má i určité výjimky okruh společně posuzovaných osob. Pro jeho nárok a výplatu se musí shodovat okruh společně posuzovaných osob s okruhem společně posuzovaných osob při hodnocení příspěvku na bydlení podle zákona o státní sociální podpoře³. Často tedy v praxi dochází k rozdílným okruhům společně posuzovaných osob pro přiznání a výplatu příspěvku na živobytí a pro přiznání a výplatu doplatku na bydlení. Výjimkou při posuzování okruhu společně posuzovaných osob jsou případy hodné zvláštního zřetele, např. užívání jiné formy bydlení než nájemního bydlení.

---

² Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Jde jen o upřesnění, ale ve své práci se dále problematikou zákona o státní sociální podpoře zabývat nebudu.

³ Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

1.2.3 Mimořádná okamžitá pomoc

Dávka mimořádné okamžité pomoci, která je jednorázová a nenároková, může být poskytnuta celkem v šesti zákonem vymezených situacích. Zákon o pomoci v hmotné nouzi za tyto situace považuje stav, kdy:

- osobě hrozí vážná újma zdraví;
- osobu postihne mimořádná událost (povodeň, požár, ..);
- osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě jednorázových výdajů (správní poplatky, jízdenka, ..);
- osoba nemá dostatečné prostředky na úhradu nákladů spojených s pořízením nebo opravou nezbytných základních předmětů dlouhodobé potřeby;
- osoba nemá dostatečné prostředky k úhradě nákladů souvisejících se vzděláním nebo zájmovou činností nezaopatřeného dítěte a na zajištění nezbytných činností souvisejících se sociálně-právní ochranou dětí;
- osoba je ohrožena sociálním vyloučením (propuštění z výkonu trestu odnětí svobody).

Poskytnutí těchto dávek je možné v případech, kdy je nutné situaci vyřešit bezodkladně. Záleží na zvážení sociálních pracovníků, v zákoně o pomoci v hmotné nouzi uvedeno jako uvážení správního orgánu a zda vzniklou situaci klient nezvládne vyřešit vlastními silami i s ohledem na sociální a majetkové poměry. I zde by mělo platit, že pokud si klient nedokáže pomoci sám ani za pomoci jeho nejbližší rodiny, teprve potom nastupuje pomoc státu. Tento princip je v sociální oblasti označován jako princip subsidiarity.

2 Struktura Úřadu práce ČR

Následující kapitola charakterizuje cíle a funkčnost Úřadu práce ČR. Sociální reforma zapříčinila fakt, že ode dne 1. 1. 2012 se úřady práce staly součástí sociálního prostředí. Úřady práce převzaly mimo jiné i výplatu nepojistných sociálních dávek hmotné nouze, která je tématem této práce.

Jak již bylo řečeno, výplatu dávek pomoci v hmotné nouzi a všeho, co s touto agendou souvisí, včetně provádění sociální práce s klienty, zajišťuje tedy v současné době Úřad práce ČR. Zákonem č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, byl dnem 1. 4. 2011 zřízen ÚP ČR. Jedná se o správní úřad s celostátní působností, jehož nadřízeným orgánem je Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR. Od 1. 1. 2012 přešla pod Úřad práce ČR i agenda dávek pomoci v hmotné nouzi včetně výkonu sociální práce. Od 1. 1. 2012 je Úřad práce ČR nově organizačně uspořádán, je členěn na generální ředitelství a krajské pobočky Úřadu práce ČR. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR jako nadřízený orgán pak metodicky Úřad práce ČR řídí. Organizační struktura Úřadu práce ČR je upravena vnitřním předpisem, a to Organizačním řádem Úřadu práce ČR ze dne 1. 1. 2013. Pokud bychom měli definovat úřad práce, opřeme se o charakteristiku Matouška, který ho tedy popisuje jako státní instituci, která zajišťuje poskytování informací z oblasti pracovního trhu, a to nejen v ČR, ale i v EU. Úřad práce ČR je síť, která vznikla v roce 1990 v tehdejších okresech. Další prací úřadů je v rámci svých regionů sledovat vývoj na trhu práce a také sledovat a zpracovávat problematiku zaměstnanosti a s tím souvisící registraci uchazečů o zaměstnání. V otázkách nezaměstnanosti rozhoduje o přiznání podpor v nezaměstnanosti jejich odejmutí či zastavení. Dalšími činnostmi, kterými se zabývá, je poskytování nabídky pracovních míst a rekvalifikací. S využitím podpory dotací od státu podporuje pracovní příležitosti, poskytuje poradenskou činnost pro zaměstnavatele, ale i běžné občany v oblasti pracovního práva. Jak je vidět z výše uvedeného výčtu činností, má úřad práce na starosti širokou škálu poskytovaných služeb (Matoušek, 2008).

Krajské pobočky a kontaktní pracoviště Úřadu práce ČR

Podle Bílkové, než došlo k reformě v sociální sféře, tedy před rokem 2012, působilo na území ČR 77 samostatně působících úřadů. V těchto pobočkách bylo zaměstnáno 8 136 zaměstnanců. Ač to zní paradoxně, tak s převodem dalších agend klesl počet zaměstnanců o 1 953 lidí. Rok 2013 je rokem, ve kterém se ukázalo, jak nešetrné bylo podcenění potřeb úřadu práce v oblasti personální, administrativní, organizační i materiální, naplno se ukázala také absolutní nepřipravenost této změny. Veškeré činnosti byly omezeny na minimum. Rok 2013 také přinesl navýšení počtu vyplácených sociálních dávek, což samozřejmě přinášelo potřebu navýšit personální obsazení pracovišť zabezpečujících oblasti nepojistných sociálních dávek. Předpokládá se, že chybí minimálně 1 200 zaměstnanců, z tohoto důvodu došlo v srpnu 2013 k navýšení pracovních míst o 700. Celkový počet zaměstnanců na kmenových pozicích byl tedy zakotven na 9 000 pracovnících (Bílková, 2014).

V současné době je krajských poboček Úřadu práce ČR celkem 14 a jsou shodné s územím krajů podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů. Tyto krajské pobočky jsou dále členěny na jednotlivá kontaktní pracoviště. V čele každé krajské pobočky stojí ředitel krajské pobočky. Krajská pobočka je dále členěna na jednotlivá kontaktní pracoviště, která řídí ředitelé těchto pracovišť nebo vedoucí kontaktních pracovišť. Každé kontaktní pracoviště se pak ještě dělí na oddělení zaměstnanosti a na oddělení nepojistných sociálních dávek. Tato oddělení nepojistných sociálních dávek se pak člení na oddělení státní sociální podpory a na oddělení agendy hmotné nouze a dávek pro osoby se zdravotním postižením.

3 Sociální práce

Pod pojmem sociální práce si různí lidé mohou vysvětlovat různé pojmy. Někdo si pod tímto představí pouze finanční pomoc, další si představí nemateriální pomoc, základní poradenství nebo už jen to, že se může klient v přítomnosti sociálního pracovníka vypovídat, sdílet své starosti a problémy. Pro pracovníky, kteří se dlouhodobě věnují problematice dávek pomoci v hmotné nouzi, sociální práce znamená například sociální šetření, které se provádí v místě skutečného bydliště klienta. Sociální práci by mohl být doprovod klienta na jednání, která pro něho mohou být problémová, například jednání s dalšími úřady, nebo pomoc při řešení oddlužení a v neposlední řadě zajištění ubytování např. v azylových domech, na ubytovnách. Sociální práce by měla spočívat i ve vyhledávání osob, které se ocitli v tíživé životní situaci, a cílem by mělo být začít řešit problém v jeho časně etapě. V neposlední řadě za sociální práci lze považovat i pomoc při vyplňování formulářů nezbytných pro vyhodnocení dávek pomoci v hmotné nouzi. Sociální práce by měla podporovat sociální změnu, která by vedla ke zlepšení situace klienta. Sociální práci lze vysvětlit několika vžitými definicemi.

3.1 Definice sociální práce

Národní asociace sociálních pracovníků (NASW) uvádí, že: *„Sociální práce je profesionální aktivita zaměřená na pomáhání jednotlivcům, skupinám či komunitám zlepšit nebo obnovit jejich schopnost sociálního fungování a na tvorbu společenských podmínek příznivých pro tento cíl.“* (Matoušek, 2001, str. 184).

Navrátil definuje sociální práci následovně: *„Cílem sociální práce je podpora sociálního fungování klienta v situaci, kde je taková potřeba buď skupinově, nebo individuálně vnímána a vyjádřena. Sociální práce se profesionálně zabývá lidskými vztahy v souvislosti s výkonem sociálních rolí.“* (Matoušek, 2001, str. 184).

Pro účely zákona o pomoci v hmotné nouzi a metodického pokynu 5/2009 se vychází z definice sociální práce přijaté na Generálním shromáždění Mezinárodní federace sociálních pracovníků v Montrealu v červenci roku 2000. Tato definice zní: *„Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Užívá teorii lidského*

chování a sociálních systémů, sociální práce zasahuje tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti.“(MPSV, 2009).

3.2 Sociální pracovník

Sociální práci vykonává sociální pracovník, který má zákonem vymezené činnosti. Dle ust. § 109 zákona č.108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů, sociální pracovník provádí: „... *sociální šetření, zabezpečuje sociální agendy včetně řešení sociálně právních problémů v zařízeních poskytujících služby sociální péče, sociálně právní poradenství, analytickou, metodickou a koncepční činnost v sociální oblasti, odborné činnosti v zařízeních poskytujících služby sociální prevence, depistážní činnost, poskytování krizové pomoci, sociální poradenství a sociální rehabilitace, zjišťuje potřeby obyvatel obce a kraje a koordinuje poskytování sociálních služeb.*“ Ve zmíněném zákoně jsou uvedeny i předpoklady a požadavky pro výkon sociálního pracovníka. Základními podmínkami jsou: způsobilost k právním úkonům, bezúhonnost, zdravotní způsobilost a odborná způsobilost podle uvedeného zákona.

Nizozemská asociace sociálních pracovníků (NOW) uvádí: „*Funkcí sociálního pracovníka je pomáhat lidem, kteří se pokoušejí řešit a zvládnout problémy ve fungování, v interakcích s jejich sociálním prostředím. Prostřednictvím své pomoci se sociální pracovník snaží zlepšit způsob, kterým lidem sociální fungují, nebo vztahy mezi lidmi a jejich sociálním prostředím.*“ (Matoušek, 2001, s. 185).

3.3 Etapy sociální práce v systému pomoci v hmotné nouzi

Podle metodického pokynu MPSV sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi nelze zúžit pouze na provádění sociálního šetření a na posuzování stavu hmotné nouze osoby. V systému pomoci v hmotné nouzi se předpokládá využití sociální práce zejména u klientů, u nichž je velká pravděpodobnost, že na dávkách pomoci v hmotné nouzi setrvávají delší dobu, nebo zde právě již dlouhodobě setrvávají. A takových klientů je bohužel nemalé procento a občas se objevují i takoví klienti, kteří jsou v evidenci Úřadu práce ČR jako uchazeči o zaměstnání i déle než dvacet let nepřetržitě. Každopádně je nutné řešit problémy každého klienta individuálně. Protože pokud by se situace neřešila, mohlo by tím dojít k prohloubení problémů klienta a prodloužení doby setrvávání na dávkách. Podle metodického pokynu MPSV lze sociální práci v systému

pomoci v hmotné nouzi v souvislosti s potřebami samotného systému členit do několika různých etap. Jedná se o etapu sociální evidence, dále diagnostickou etapu, etapu navrhování řešení a plán sociální terapie, etapu sociální terapie a výchovného působení a poslední etapu ověřování výsledků (MPSV, 2009).

3.3.1 Etapa sociální evidence

V této etapě orgány pomoci v HN poskytují základní sociální poradenství, případně získávají další anamnestické údaje o osobě či osobách společně posuzovaných. Během poradenské činnosti využívají pracovníci rozhovoru s osobami, které mají zájem o tuto pomoc. Rozhovor je řízený a pracovníci mají otázky k němu předem připraveny. Další doplňování informací je přizpůsobeno aktuálnímu rozhovoru, během něj může pracovník dojít k závěru, že dotazovaný potřebuje pomoci i jinak než jen materiálně. Součástí poradenství je i poskytnutí vysvětlení postupu při podávání žádosti, tedy jak postupovat při vyplňování tiskopisů, jaké doklady je zapotřebí doložit atd. (MPSV, 2009).

Dalším krokem následujícím po kontaktování osoby žádající o pomoc v sociálně obtížné situaci je shromažďování potřebných údajů. Údaje jsou získávány vyplněním jednotných tiskopisů a také kontaktem se žadatelem. Kontakt je buď na půdě úřadu či v bytě žadatele. Mezi zaměstnancem úřadu a žadatelem by mělo dojít k navázání vzájemné důvěry a nalezení optimálních cest k vyřešení nepříjemné životní situace. Zákon samozřejmě umožňuje dávku zamítnout či odejmout. Lze také dávku snížit, a to v tom případě, že žadatel neumožní návštěvu pracovníka v bytě, aby mohly být ověřeny skutečnosti důležité pro nárok a výši dávky (MPSV, 2009).

3.3.2 Etapa diagnostická

V této etapě dochází k zjištění příčin pro vznik nepříznivé situace. Na základě diagnostiky je stanoven rozsah a intenzita sociální práce s osobou, která se v obtížné situaci ocitla. Tato situace je charakterizována nedostatkem finančních prostředků. Ideálním způsobem je společné hledání těchto příčin. Z pohledu sociální práce jde o diagnostikování, a to na základě údajů získaných při etapě sociální evidence. Ústředním jevem je poté určení časového období potřebného k pomoci, tedy zda jde o krátkodobou či dlouhodobou pomoc. Pro zjištění, o jak dlouhodobou náročnost se jedná, je důležité zjistit sociální identifikaci problému dané osoby či osob, které jsou společně posuzovány. Samozřejmě neexistuje 100% úspěšnost v rozlišení, může se zdát,

že žadatel má krátkodobé problémy, které se ale mohou překlénout do problémů dlouhodobých. Pokud jsou příčiny problémů již z dob minulých, je nutné provést základní anamnézu a doplnit tak potřebné informace. Tyto informace lze získat předem připraveným doplňujícím rozhovorem. Etapa diagnostická je velmi důležitou z pohledu nutnosti zdůraznění vlastní zodpovědnosti a průběhu života osoby (žadatele), která má na dosavadní situaci největší podíl, tedy by se měla i nejvíce aktivně podílet na vyřešení dané situace (MPSV, 2009).

3.3.3 Etapa navrhování řešení a plán sociální terapie

Další, z pohledu žadatele velmi důležitou etapou, je vytvoření návrhu na řešení nepříznivé situace. K tomu dochází na základě získaných anamnestických údajů a vytipování příčin vzniku hmotné nouze. Tyto návrhy musí být přijatelné pro žadatele, který se ovšem musí na tomto návrhu opatření aktivně podílet. Je velmi důležité, aby byl vytvořen prostor pro samostatné rozhodování a aktivní přístup, jelikož toto je jedinou motivující cestou. Motivace je nutná, žadatel musí být přesvědčen o nutnosti jeho aktivního přístupu, pokud by byl jeho přístup pasivní, došlo by postupně k jeho rezignaci a celá situace by neměla východiska. Návrhy na řešení jsou odlišné, a to na základě předpokládané doby, po kterou se žadatel bude v hmotné nouzi nacházet. U krátkodobých situací postačí ústní doporučení či písemné stanovení úkolů. U dlouhodobých situací je písemná forma stanovení úkolů nezbytná. Při stanovení úkolů je nutné uvědomit si odlišnosti jednotlivých skupin a také odlišnost v přístupu k nim. Dobrým pomocníkem při plnění úkolů jsou u dlouhodobých klientů deníky, kalendáře, kam jsou jednoduše zaznamenávány termíny a úkoly, které je nutné splnit. Ke zlepšení situace je nezbytné stanovit těmto osobám i úsporný režim hospodaření s financemi. Finanční prostředky budou po tuto dobu jen ve výši uspokojení základních potřeb. Velmi častým druhem sociální práce je pomoci klientům ze zadluženosti, pomoc spočívá v zavedení si deníku příjmů a výdajů, vedení osobních financí, rezerv apod. pro pomoc klientům je zpracován koncept s názvem posilování či zplnomocňování. Jeho smyslem je poskytnout žadatelům materiální i nemateriální nástroje, které jim pomohou změnit dosavadní situaci. Během práce s tímto konceptem získávají lidé sílu rozvoje a na základě vlastních zdrojů a řešení sami rozhodují o svých sociálních změnách. Běžně lidé sami bez obtíží rozhodují o svých situacích bez potíží. Lidé v HN mají tendenci upadat opětovně do situace paternalismu a závislosti. Sociální práce má za úkol tomuto stavu zabránit, slouží jim k tomu například tato řešení:

- „na minimalizaci rizika, tj. na zachování alespoň stávajícího stavu, stávajícího způsobu života (např. plnění podmínek pro nárok na dávky pomoci v hmotné nouzi),
- na rozvojově orientovanou práci, tzn., že činnost je orientovaná na nastavení změny, zlepšení kvality života (např. zapojením se do různých aktivizačních programů)“ (MPSV, 2009).

3.3.4 Etapa sociální terapie a výchovného působení

V této etapě jsou již prakticky realizovány kroky a činnosti vedoucí k vyřešení situace, které byly na základě dohody přijaty. Sociální pracovník je ústřední osobou, přesto se v této etapě využívá pomoci dalších odborníků. Pokud žadatelé mají problém komunikovat s okolím, je sociální pracovník jakýmsi zprostředkovatelem. Sociální a výchovná terapie se provádí v domácím prostředí a její intenzita a četnost je odvislá od závažnosti situace (MPSV, 2009).

3.3.5 Etapa ověřování výsledků

Tato etapa se používá zejména u klientů v dlouhodobě nepříznivé situaci, kdy dochází ke zhodnocení dosažených výsledků. Při zhodnocení lze původní postupy pozměnit, pokud je zřejmé, že nejsou účinné. Zhodnocení se provádí vždy ve spolupráci s klientem, je dobré upozornit ho na možnost opakování nepříznivé situace. Toto zhodnocení se doporučuje provádět i u osob, které jsou v této situaci pouze krátkodobě. Během práce s klientem si sociální pracovník zaznamenává veškeré údaje a činnosti, které během práce s klientem podnikl, je dobré na konci všech etap udělat kazuistiku. Tato je poté sociálnímu pracovníkovi pomůckou v případě, že by měl dalšího klienta, který by se nacházel v obdobné situaci. Samozřejmě není v lidských silách vyřešit všechny případy do maximálního úspěchu, některé jsou vyřešeny jen částečně a jsou i takové, které se minuly účinkem zcela (MPSV, 2009).

3.4 Sociální práce, její uplatňování a podmínky v rámci systému HN

Jak uvádí Musil a kol. přístup pracovníka ke klientovi, který se nachází v podmínkách spadajících do hmotné nouze, je odvislý od mnoha skutečností. Jednou z těchto skutečností mohou být například pracovní podmínky. Bohužel zaměstnanci jsou přetížení, zahrnuti nadměrným množstvím pracovních povinností, a z tohoto důvodu není možné, aby se klientům věnovali na individuální úrovni. Důvodem této situace je

podle Musila a kol. následující: „*Počty klientů, respektive událostí, které připadaly na jednoho pracovníka, byly na většině ÚP enormní. Na další činnosti, zejména sociální šetření a výkon činností sociální práce tak nezbyvaly kapacity.*“ (Musil a kol., 2013, s. 23). Dalším důvodem, které Musil a kol. uvádějí, je fakt, že někteří zaměstnanci nemají potřebnou odbornou kvalifikaci. Dalším faktorem podílejícím se na této skutečnosti je fakt, že vedoucí pracovníci nebyli delimitováni z obcí, tedy nemají žádné předchozí zkušenosti s agendou hmotné nouze a dokonce ani s vykonáváním sociální práce jako takové (Musil a kol., 2013).

Další podmínkou pro výkon této činnosti je odpovídající počítačový software, který je podle pracovníků nefunkční a poruchový. Některé údaje o klientech je nutné dohledávat osobně či telefonicky, což samozřejmě zabírá značné množství času. Bezpochyby musíme dát autorovi za pravdu, že toto vše má negativní vliv na možný individuální přístup ke klientovi (Musil a kol., 2013).

3.5 Sociální šetření

Sociální šetření podle zákona o pomoci v hmotné nouzi se provádí v místě bydliště žadatele nebo žadatele a společně posuzovaných osob. Ověřují se skutečnosti, které žadatel uvedl ve své žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi. Zkoumá se, zda tyto osoby nežijí v domácnosti, která je nadstandardně vybavena. Zjišťuje se velikost domu nebo bytu, počet místností, zařízení jednotlivých místností, technické zázemí domácnosti, vybavení koupelny a v neposlední řadě stav, v jakém se domácnost nachází. Tedy zda je uklizeno. Toto šetření se nemusí ohlašovat předem, provádí se tedy zcela bez předchozího upozornění. Je na samotném klientovi, zda vstup do svého bytu nebo domu povolí. Samotný souhlas s provedením sociálního šetření je nedílnou součástí formulářů k žádosti o dávky pomoci v hmotné nouzi. Samotné neumožnění sociálního šetření může mít za následek, že dávka pomoci v hmotné nouzi nemusí být přiznána nebo může být odejmuta či snížena. Samotné sociální šetření, kdy se zkoumají sociální a majetkové poměry, by měl provádět sociální pracovník splňující kvalifikaci podle zákona o sociálních službách. Ale pouze ověření skutečností uvedených žadatelem v žádosti může provádět pracovník oddělení hmotné nouze, který toto vzdělání splňovat nemusí. O provedení sociálního šetření se provádí záznam, který je posléze založen ve spise žadatele o dávky pomoci v hmotné nouzi.

Samotné sociální šetření je nástrojem sociální práce a nemělo by být jen kontrolou, ale komplexní činností. Pokud by bylo nutné, mělo by i umožnit zákrok v něčí prospěch (intervenci), ve prospěch klienta, který se ocitl ve špatné sociální situaci.

4 Shrnutí teoretické části

System davek pomoci v hmotné nouzi nabyt účinnosti od 1. 1. 2007 s přijetím Zákona o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů (dále jen zákon o pomoci v hmotné nouzi). Společně se Zákonem o pomoci v hmotné nouzi č. 111/2006 nabyt účinnosti i Zákon o životním a existenčním minimu č. 110/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Oba zákony spolu úzce souvisejí. Cílem těchto zákonů je poskytnout občanům, kteří se ocitli v nepříznivé životní situaci, pomoc k zajištění základních životních potřeb, tedy poskytnout ochranu před hmotnou nouzí. Pomoc v hmotné nouzi je součástí systému sociální ochrany obyvatel naší republiky. Zákon o pomoci v hmotné nouzi obsahuje tři různé dávky. Příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádnou okamžitou pomoc. Aby mohla být některá z těchto dávek přiznána, je nutné splnit podmínky dané tímto zákonem.

Dávky pomoci v hmotné nouzi jsou příjmově i majetkově testovanými dávkami, tzn., že se zkoumají majetkové poměry a také příjem osob, které si podali žádost o dávky pomoci v hmotné nouzi a které jsou v zákoně o pomoci v hmotné nouzi vymezeny jako společně posuzované osoby, tedy zkoumají se majetkové poměry a příjem všech osob, které společně hospodaří.

Příspěvek na živobytí je základní dávkou systému pomoci v hmotné nouzi, dávkou nárokovou, po splnění podmínek daných zákonem o pomoci v hmotné nouzi řeší nedostatečný příjem žadatele nebo společně posuzovaných osob. Podmínkou je stav hmotné nouze žadatele nebo okruhu společně posuzovaných osob a tento stav je taxativně vymezen v samotném zákoně.

Další nárokovou dávkou v systému pomoci v hmotné nouzi je doplatek na bydlení. Tato dávka řeší nedostatečný příjem v souvislosti s úhradou nákladů spojených s bydlením. Cílem této dávky je pomoc osobám v hmotné nouzi pokrýt odůvodněné náklady na bydlení v případech, kdy jejich příjem po úhradě nákladů spojených s bydlením není dostačující k úhradě nákladů na živobytí.

Další dávkou je dávka mimořádné okamžité pomoci, která je jednorázová a nenároková, může být poskytnuta pouze v zákonem vymezených situacích. Výplatu

dávek pomoci v hmotné nouzi a všeho, co s touto agendou souvisí, včetně provádění sociální práce s klienty, zajišťuje v současné době Úřad práce ČR.

„Sociální práce podporuje sociální změnu, řešení problémů v mezilidských vztazích a posílení a osvobození lidí za účelem naplnění jejich osobního blaha. Užívaje teorií lidského chování a sociálních systémů, sociální práce zasahuje tam, kde se lidé dostávají do kontaktu se svým prostředím. Pro sociální práci jsou klíčové principy lidských práv a společenské spravedlnosti.“ (MPSV, 2009). Sociální práci vykonává sociální pracovník, který má zákonem vymezené činnosti. Sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi nelze zúžit pouze na provádění sociálního šetření a na posuzování stavu hmotné nouze osoby, ale mělo by jít o komplexní činnost, která by měla pomoci vyřešit nepříznivé životní situace klientů.

Podle metodického pokynu MPSV lze sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi v souvislosti s potřebami samotného systému členit do několika různých etap. Jedná se o etapu sociální evidence, dále diagnostickou etapu, etapu navrhování řešení a plán sociální terapie, etapu sociální terapie a výchovného působení a poslední etapu ověřování výsledků (MPSV, 2009).

Empirická část

Jádrem této práce je část empirická (výzkumná), jejímž hlavním cílem je zjistit, zda převedením agendy hmotné nouze pod Úřad práce ČR nedošlo k zániku sociální práce s klienty.

5 Příprava a realizace výzkumného šetření

V následující kapitole mé bakalářské práce popisuji přípravu a realizaci výzkumného šetření, které vyplývá z teoretické části práce a také ze stanovení si hlavního cíle. Důležitým krokem pro zahájení výzkumného šetření je tedy stanovit si tento cíl, ale také jednotlivé dílčí cíle. Samozřejmě nemohu opomenout metody a techniky sběru dat a v neposlední řadě určení jednotky zkoumání. Realizace výzkumu byla zahájena na základě dotazníkového šetření. Otázky ze standardizovaného dotazníku jsou součástí této práce v kapitole přílohy. V této kapitole budu také prezentovat výsledky tohoto šetření.

5.1 Cíl výzkumu, dílčí výzkumné cíle a jejich operacionalizace

Operacionalizací je myšlena cesta vedoucí od teorie k výzkumu a jeho přijatelným cílům, znakům a ukazatelům. Jedná se o formu zjišťování potřebných informací za pomoci otázek v rozhovoru. (Jeřábek, 1993)

Dalším autorem, kterého použiji k vysvětlení pojmu operacionalizace, je Hendl, který uvádí, že při operacionalizaci dochází k překladu teoretických pojmů do observačního jazyka. K tomuto překladu jsou využity indikátory, díky kterým bude zkoumána složitá problematika společnosti (Hendl, 2008).

Posledním autorem použitým k vysvětlení výše uvedené problematiky je Žižlavský. Podle něj je operacionalizace procesem hledání empirických ekvivalentů vlastností, které jsou založeny na teoretických ukazatelích. Každému ukazateli je přidán nástroj sběru, v mém případě šlo o sběr dat za pomoci otázek (Žižlavský, 2003).

Hlavním výzkumným cílem této práce je: *„Zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem.“* K naplnění hlavního cíle budou použity následující dílčí cíle.

DC1: Do 31. 12. 2011 měli pracovníci odboru sociálních věcí měst a obcí více času na sociální práci s klientem k řešení problémů s ubytováním, s finančními nesrovnalostmi (dluhy, půjčky, exekuce, splátkové kalendáře).

DC2: Před rokem 2012 byl poměr sociální práce a administrativy stejný.

DC3: Personální obsazení oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi není dostačující.

DC4: Interní záležitosti nadměrně komplikují práci sociálního pracovníka s ohledem na časovou náročnost.

DC5: Pracovníci agendy hmotné nouze provádějí sociální šetření v místě bydliště klienta jako nástroj sociální práce.

Tabulka 1: Operacionalizace výzkumných otázek

Hlavní cíl	Dílčí cíle	Výzkumné otázky
<p><i>HC: Zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem.</i></p>	<p>DC1: Do 31. 12. 2011 měli pracovníci odboru sociálních věcí měst a obcí více času na sociální práci s klientem k řešení problémů s ubytováním, s finančními nesrovnalostmi (dluhy, půjčky, exekuce, splátkové kalendáře).</p>	<p>VO3:Dovolovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho problémy v otázce ubytování?</p>
		<p>VO4:Dovolovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?</p>
		<p>VO6:Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení s každým klientem řešit jeho problémy v otázce ubytování?</p>
		<p>VO7:Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení řešit s každým klientem jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?</p>
	<p>DC2: Před rokem 2012 byl poměr sociální práce a administrativy stejný.</p>	<p>VO5: Můžete, prosím, vyjádřit, kolik času práce s klientem připadalo před rokem 2012 na sociální práci a kolik na administrativu?</p>
		<p>VO8: Můžete, prosím, vyjádřit, kolik času v současné době připadá na sociální práci s klientem a kolik na administrativu?</p>

	DC3: Personální obsazení oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi není dostačující.	VO9: Domníváte se, že současné personální obsazení v agendě dávek pomoci v hmotné nouzi je dostačující pro profesionální výkon sociální práce s klientem?
	DC4: Interní záležitosti nadměrně komplikují práci sociálního pracovníka s ohledem na časovou náročnost.	VO10: Domníváte se, že interní záležitosti úřadu práce (žádanky na auto, cestovní příkazy, schvalování systémem 4 očí, podpisy dokumentů, kumulování agend, atd.) nadměrně komplikují pracovní zatížení s ohledem na časovou náročnost?
	DC5: Pracovníci agendy hmotné nouze provádějí sociální šetření v místě bydliště klienta jako nástroj sociální práce.	VO11: Provádíte sociální šetření klientů v místě jejich bydliště?

Zdroj: Vlastní zpracování autora

5.2 Metody a techniky

Jak uvádí Žižlavský ve své knize, jádrem empirického výzkumu je dialog mezi sociální teorií a sociální skutečností. Po předložení výzkumného tématu se utváří výzkumná strategie. Ta se skládá z metod výběru výzkumných jednotek, sběru dat a interpretace těchto získaných dat (Žižlavský, 2003, s. 61).

V praxi, a to nejen při výzkumu v sociální politice a v sociální práci, jsou obecně vymezovány dvě základní strategie výzkumu. Jedná se o výzkum kvantitativní a kvalitativní. Podle Žižlavského je v kvantitativní výzkumné strategii dialog mezi sociální teorií a sociální skutečností přímočarý. K výzkumnému tématu výzkumník formuluje výzkumné otázky o sociálních jevech. Tyto jevy jsou vyjádřeny určitými pojmy. Tímto je určována výzkumná jednotka, které se budou týkat právě tyto zkoumané sociální jevy. Je důležité najít měřitelný jev, kterým se určí chování určitého množství lidí. Výzkumník hledá a přiřazuje odpovídající ukazatele k sociálním jevům, tedy operacionalizuje tyto sociální jevy. Těmto ukazatelům se posléze přiřazují míry.

Je důležité zvolit vhodnou metodu výběru výzkumného souboru. Výzkumník tato získaná kvantitativní data statisticky rozebírá a stanovuje, zda byly dílčí cíle vyvráceny či potvrzeny. V kvantitativní výzkumné strategii se používá několik metod sběru dat:

- pozorování
- rozhovory (i v písemné podobě ve formě dotazníků)
- studium sociálních artefaktů (Žižlavský, 2003, s. 62-70).

Ve své práci budu používat standardizované dotazníky. V tomto dotazníku jsem všem účastníkům výzkumného šetření určila téma, pořadí a znění otázek, ale také způsob odpovědi. Právě pevná struktura dotazníku dovoluje snadný převod odpovědí do kvantitativní podoby (Žižlavský, 2003, s. 70 - 71).

Ke splnění cílů bakalářské práce jsem si vybrala právě kvantitativní výzkumnou strategii. Ke sběru dat jsem použila standardizované dotazníkové šetření. Hlavní výzkumnou technikou je kvantifikovatelný dotazník, který byl vytvořen jen v jedné variantě a byl předložen celému výzkumnému souboru.

Naproti tomu kvalitativní výzkumný proces spočívá v empirických datech a sociální skutečnosti, ze kterých je posléze vytvářena určitá sociální teorie. Tento výzkum pracuje se zjištěním ve slovní podobě a teorie je teprve vytvářena tímto výzkumem, není testována již hotová teorie. Toto testování je součástí vytváření nové teorie výzkumem. I v této strategii je velmi důležitý výběr případů ke zkoumání. V kvalitativní výzkumné strategii se používá několik metod sběru dat:

- pozorování
- rozhovory (Žižlavský, 2003, s. 106-107).

Podle Creswella „kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“(Creswell in Hendl, 2005, s. 50).

5.3 Zkoumaný soubor a jeho výběr

Pro výzkumné šetření v této práci jsem si zvolila metodu záměrného výběru respondentů. Volila jsem sociální pracovníky Úřadu práce ČR, oddělení nepojistných sociálních dávek – hmotné nouze v Kraji Vysočina, tedy v kraji, ve kterém žiji, ve kterém pracuji. Vybrala jsem si konkrétních 9 pracovišť metodou záměrného výběru a konkrétně kvótním výběrem. Celkem tedy můj výběr obsahoval 29 pracovníků pracujících na Kontaktních pracovištích Úřadu práce ČR. Jednalo se o Kontaktní pracoviště v Bystřici nad Pernštejnem, v Humpolci, v Chotěboři, v Moravských Budějovicích, v Náměšti nad Oslavou, v Novém Městě na Moravě, ve Světlé nad Sázavou, v Telči a ve Velkém Meziříčí.

Jak uvádí Chráska, o záměrném výběru respondentů nerozhoduje náhoda, ale rozhodnutí samotného výzkumníka. Při kvótním výběru se postupuje tak, že se určí určité kontrolní znaky, podle kterých se pak následně postupuje (Chráska, 2007, s. 22).

Při mém kvótním výběru byla kontrolním znakem velikost správního obvodu jednotlivých Kontaktních pracovišť Úřadů práce. Tento kontrolní znak by zvolen proto, že jsem chtěla porovnat pracoviště, kde sama pracuji s pracovišti, které mají přibližně stejně velký správní obvod ve své působnosti, tedy zhruba v rozmezí od 10.000 do 30.000 obyvatel. Tyto informace jsem dohledala na webových stránkách Českého statistického úřadu v tabulce Počet obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 1. 1. 2014⁴. Nevybírala jsem si větší kontaktní pracoviště, protože ta využívají ještě jiné nástroje týkající se agendy hmotné nouze, jako např. využívají stážistů nebo externistů k provádění sociálního šetření, k ověřování skutečností uváděných klienty na žádostech o dávky pomoci v hmotné nouzi. Tyto nástroje jsou méně dostupnými pro menší kontaktní pracoviště.

5.4 Pilotáž

Ještě před samotným sběrem dat jsem provedla pilotní výzkum se sociálními pracovníky Kontaktního pracoviště Přelouč, oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze. Tento pilotní výzkum proběhl dne 24. listopadu 2014, kdy jsem

---

⁴ Český statistický úřad [online]. CZSO [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00299001/\\$File/1300721402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00299001/$File/1300721402.pdf)

odeslala dotazník elektronickou poštou na Kontaktní pracoviště Přelouč. Telefonickým ověřením u vedoucí referátu nepojistných sociálních dávek jsem zjistila, že v Přelouči vykonávají agendu pomoci hmotné nouze dvě sociální pracovnice. Obě pracovnice dotazníky vyplnily a elektronickou poštou opět zastaly zpět na moji adresu. V návaznosti na uskutečněnou pilotáž jsem provedla úpravy několika otázek a dále u některých otázek jsem v odpovědích upravila nebo rozšířila nabízené možnosti. I toto Kontaktní pracoviště Přelouč bylo pečlivě vybráno způsobem popsáním v následující kapitole. Přelouč spadá do Pardubického kraje, který sousedí s Krajem Vysočina a má ve svém správním obvodu také zhruba stejný počet obyvatel. Tato informace byla ověřena v tabulce Počet obyvatel ve správních obvodech obcí s rozšířenou působností k 1. 1. 2014 na stránkách Českého statistického úřadu.

5.5 Harmonogram výzkumného šetření

Jak jsem již zmínila, výzkumné šetření probíhalo v průběhu měsíce prosince 2014 a začátkem ledna 2015. Začátkem prosince 2014 jsem telefonicky kontaktovala vedoucí Úřadu práce ČR, oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze, vybraných pracovišť a požádala jsem je o souhlas s provedením tohoto výzkumného šetření. K zajištění efektivního výsledku jsem využila e-mailového spojení. Posléze jsem odeslala dotazníky e-mailem na všechny pracovníky těchto vybraných pracovišť, e-mailové adresy jsem dohledala na webových stránkách Úřadu práce ČR a ještě jsem pro kontrolu prověřila tyto adresy telefonicky s vedoucími jednotlivých vybraných pracovišť. Všem účastníkům výzkumného šetření byla zaručena anonymita. Jednotliví účastníci výzkumného šetření byli před vyplněním dotazníku seznámeni s využitím získaných dat. Odeslala jsem celkem 29 dotazníků. V úvodním dopise, který byl přiložen k dotazníku, jsem stanovila datum odevzdání vyplněných dotazníků do konce prosince 2014. Vzhledem k tomu, že během vymezeného času se vrátila jen necelá polovina vyplněných dotazníků (konkrétně 11), požádala jsem ještě jednou e-mailem o vyplnění dotazníků ta pracoviště, která mě neposkytla ani jeden vyplněný dotazník nebo ta pracoviště, ze kterého se mi vrátil pouze jeden vyplněný dotazník. V prvních třech týdnech měsíce ledna 2015 se vrátilo ještě zhruba 40% vyplněných dotazníků (konkrétně 11). Celková návratnost tedy činila téměř 75,86 %, což by mělo být pro potřeby výzkumu dostačující. Ke konečnému zpracování jsem tedy zařadila celkem 22 vrácených dotazníků.

Tabulka 2: návratnost dotazníků od sociálních pracovníků

Zkoumaný soubor	Dotazníky rozeslané	Dotazníky vrácené	Návratnost v %
S1	29	22	75,86 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

5.6 Výsledky výzkumného šetření a interpretace získaných dat

Pro zjištění dílčích výzkumných cílů je zařazen výzkumný soubor dotazovaných respondentů v počtu 22 pracovníků, a to sociálních pracovníků pracujících na Úřadu práce ČR, oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze. První otázky standardizovaného dotazníku rozklíčovaly, zda se jedná o sociální pracovníky podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách a zda pracovali v agendě hmotné nouze ještě před tím, než přešla pod Úřady práce ČR, tudíž mohou porovnat tehdejší a současnou práci v této agendě.

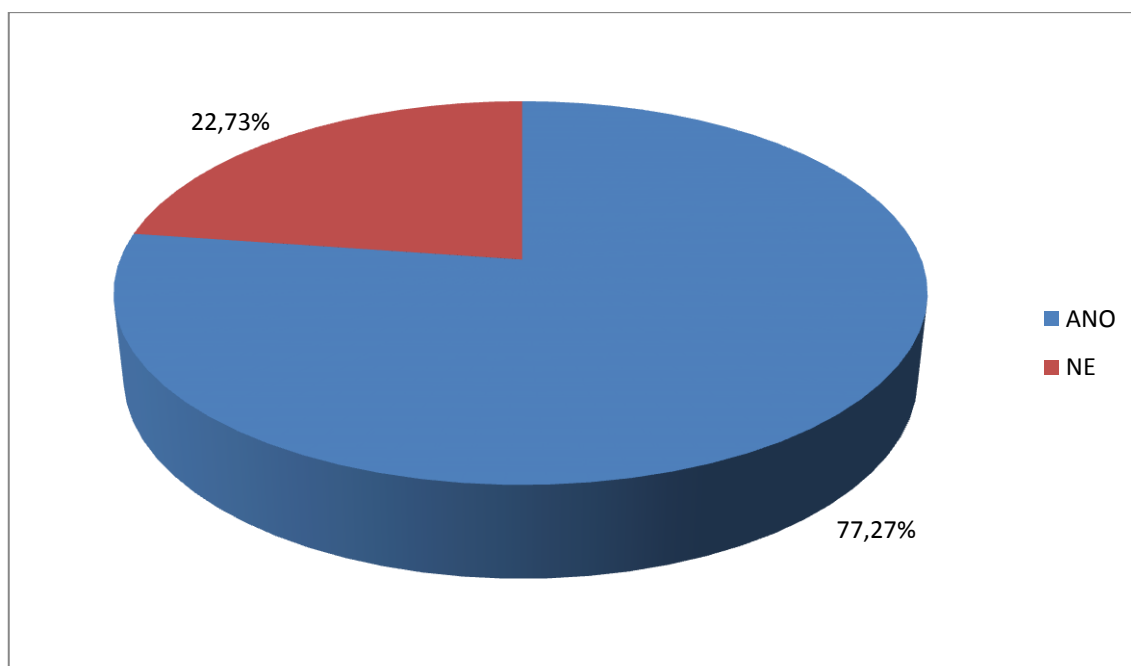
Tabulka 3: Vzdělání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách (VO1)

Splnění podmínek zákona	Absolutní četnost:	Relativní četnost:
Ano, splňuji	17	77,27 %
Ne, nesplňuji	5	22,73 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Tabulka 1 znázorňuje odpovědi všech 22 dotazovaných respondentů, ze kterých více než 77 %, tj. 17 dotazovaných, splňuje podmínky vzdělání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdější předpisů. Je tedy patrné, že téměř tři čtvrtiny dotazovaných mají odborné vzdělání pro výkon sociální práce a mohou ji tedy vykonávat na zcela profesionální úrovni. 5 respondentů nesplňuje podmínky zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.

Graf 1: Grafické zpracování k tabulce 3

Zdroj: Vlastní zpracování autora

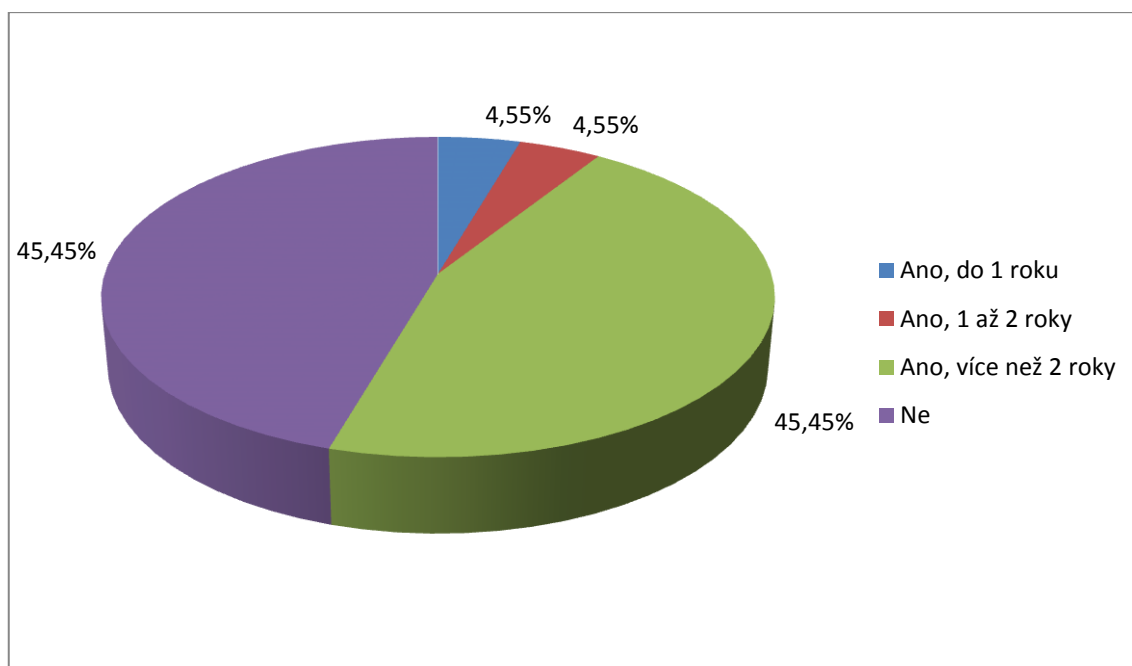
Tabulka 4: Praxe na oddělení hmotné nouze před rokem 2012 (VO2)

Praxe	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, do 1 roku	1	4,55 %
Ano, 1 - 2 roky	1	4,55 %
Ano, více než 2 roky	10	45,45 %
Bez praxe v HN	10	45,45 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Z tabulky 4 je patrné, že poměr pracovníků, kteří pracovali před rokem 2012 v agendě hmotné nouze a poměr nových pracovníků, tedy těch, kteří nastoupili k výkonu této agendy, až když byla přesunuta pod Úřady práce ČR, je téměř vyrovnaný. Z celkem 22 oslovených respondentů jich 45,45 % (10 oslovených) pracuje v agendě hmotné nouze dlouhodobě, tedy více než 2 roky, a stejný počet jich pracuje i v agendě hmotné nouze kratší dobu. Téměř zanedbatelnou část pracovníků tvoří ti, kteří v této agendě pracují do dvou let (2 respondenti).

Graf 2: Grafické zpracování k tabulce 4

Zdroj: vlastní zpracování autora

V další části kapitoly Výsledky výzkumného šetření a interpretace získaných dat bych se věnovala interpretaci jednotlivých dílčích cílů.

DC1: Do 31. 12. 2011 měli pracovníci odboru sociálních věcí měst a obcí více času na sociální práci s klientem k řešení problémů s ubytováním, s finančními nesrovnalostmi (dluhy, půjčky, exekuce, splátkové kalendáře) - (k DC1 se vztahují VO3, VO4, VO6 a VO7 dotazníku).

Tabulka 5: Pracovní vytížení soc. pracovníků před rokem 2012 dovolovalo řešit problémy klientů s ubytováním (VO3)

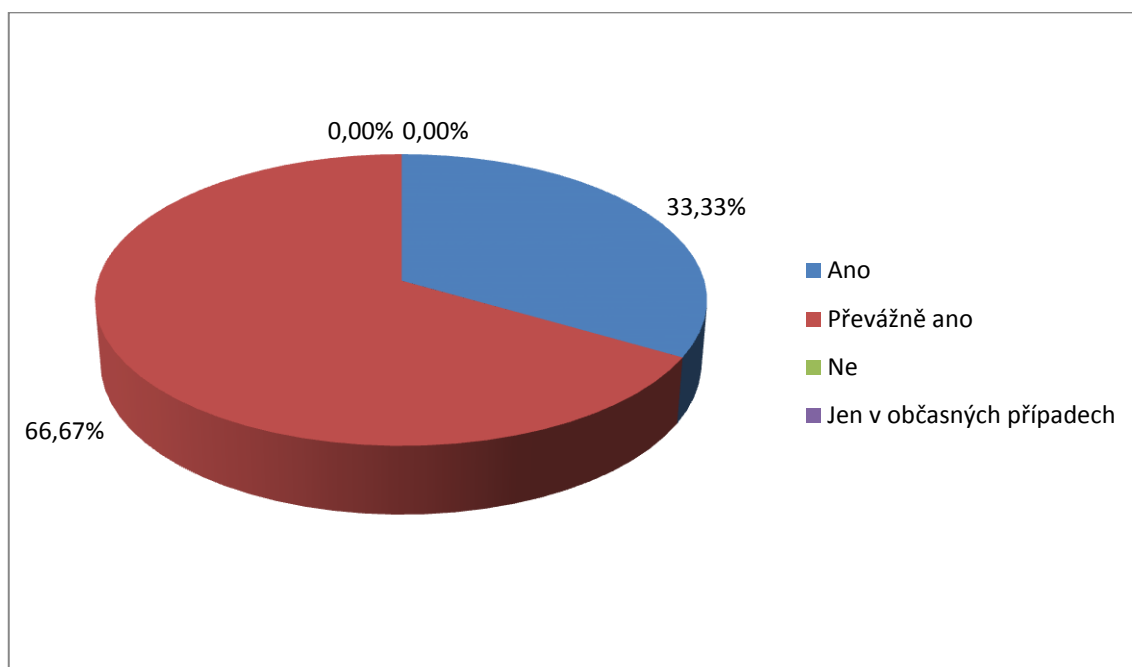
Řešení problémů klientů s ubytováním	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	4	33,33 %
Převážně ano	8	66,67 %
Ne	0	0 %
Jen v občasných případech	0	0 %
Celkem	12	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Vzhledem k tomu, že z celkového počtu 22 respondentů pracovalo v agendě hmotné nouze před rokem 2012 jen 12 z nich, bude v následujících odpovědích figurovat pouze těchto 12 respondentů, kteří mohou porovnat práci před a po roce 2012. Na uvedenou výzkumnou otázku k tabulce 5 odpovědělo 12 dotazovaných, že než došlo k přesunu výkonu agendy hmotné nouze pod Úřady práce ČR, měli více času řešit s klienty problémy s jejich ubytováním. Z toho celkem 4, tedy 33,33 % odpovědělo, že měli čas řešit s každým klientem problémy s ubytováním, pokud je klient měl, a 8 respondentů, tedy 66,67 % odpovědělo, že jejich pracovní vytížení převážně dovolovalo řešit problémy s ubytováním klientů.

Graf 3: Grafické zpracování k tabulce 5

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tabulka 6: Pracovní vytížení soc. pracovníků před rokem 2012 dovolovalo řešit finanční nesrovnalosti klientů (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře) (VO4)

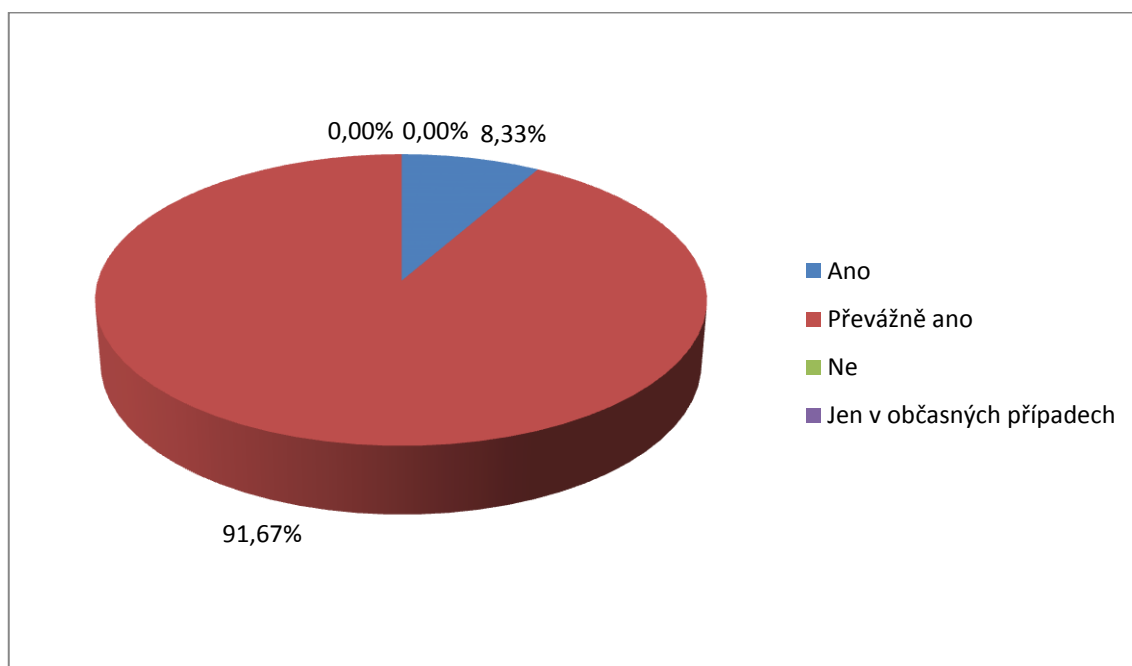
Řešení finančních nesrovnalostí klientů	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	1	8,33 %
Převážně ano	11	91,67 %
Ne	0	0 %
Jen v občasných případech	0	0 %
Celkem	12	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

I zde odpovídalo pouze 12 respondentů, kteří pracovali v agendě hmotné nouze před rokem 2012. Tabulka 6 dokládá, že respondenti v opravdu drtivě většině odpověděli, že než došlo k přesunu výkonu agendy hmotné nouze pod Úřady práce ČR, měli více času řešit s klienty jejich finanční nesrovnalosti, konkrétně jich odpovědělo celkem 12. Z toho celkem 11, tedy 91,67 % odpověděli, že měli převážně čas řešit s každým klientem problémy s finančními nesrovnalostmi, jako jsou půjčky, exekuce a splátkové

kalendáře, pokud je klient měl a 1 respondenti, tedy 8,33 % odpověděl, že jeho pracovní vytížení zcela dovolovalo řešit problémy s finančními nesrovnalostmi klientů.

Graf 4: Grafické zpracování k tabulce 6

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tabulka 7: Současné pracovní vytížení soc. pracovníků dovoluje s každým klientem řešit jeho problémy v otázce ubytování (VO6)

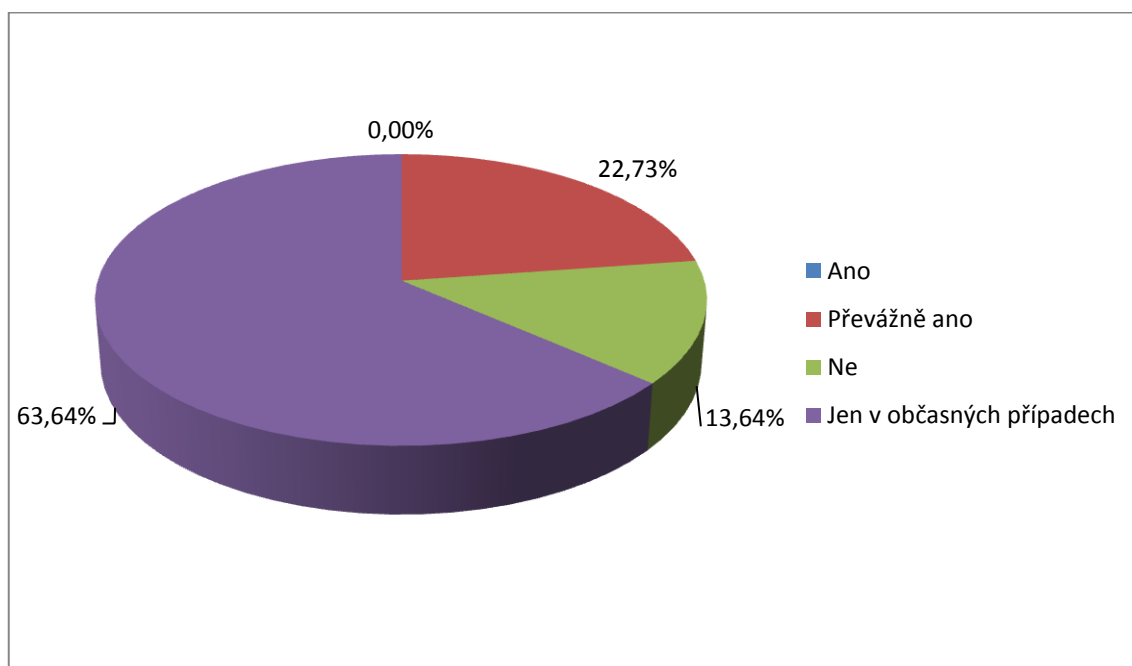
Řešení problémů klientů s ubytováním po roce 2012	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	0	0 %
Převážně ano	5	22,73 %
Ne	3	13,64 %
Jen v občasných případech	14	63,64 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Tabulka 7 dokládá, že respondenti v opravdu drtivé většině odpověděli, že v současné době mají jen v občasných případech čas řešit s klienty jejich problémy s ubytováním, konkrétně jich tuto odpověď zvolilo celkem 14, tedy 63,64 %. 3 respondenti odpověděli, že nemají vůbec čas řešit problémy klientů s ubytováním, tedy 13,64 % a 5

jich odpovědělo, že mají převážně čas řešit problémy klientů s ubytováním, tedy 22,73 %.

Graf 5: Grafické zpracování k tabulce 7

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tabulka 8: Současné pracovní vytížení soc. pracovníků dovoluje s každým klientem řešit finanční nesrovnalosti klientů (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře) (VO7)

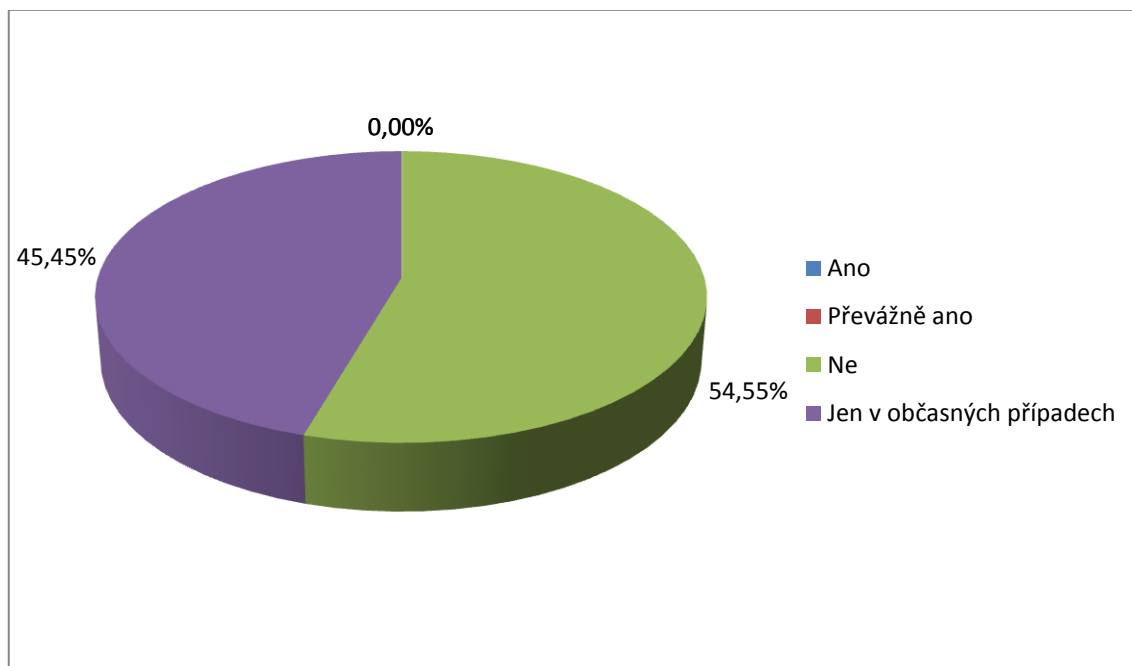
Řešení finančních nesrovnalostí klientů po roce 2012	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	0	0 %
Převážně ano	0	0 %
Ne	12	54,5 %
Jen v občasných případech	10	45,45 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Tabulka 8 dokazuje, že respondenti v opravdu drtivé většině odpověděli, že po přestěhování výkonu agendy hmotné nouze pod Úřady práce ČR nemají čas řešit s klienty jejich finanční nesrovnalosti. Z toho celkem 12, tedy 54,55 % odpovědělo,

že nemají čas řešit s každým klientem problémy s finančními nesrovnalostmi, jako jsou půjčky, exekuce a splátkové kalendáře, pokud je klient měl. Dalších 10 respondentů, tedy 45,45 %, odpovědělo, že mají jen v občasných případech čas řešit finanční problémy klientů.

Graf 6: Grafické zpracování k tabulce 8

Zdroj: vlastní zpracování autora

Shrnutí dílčího cíle 1

Dílčím cílem 1 jsem se pokusila zjistit, zda existoval nebo respektive existuje rozdíl mezi výkonem sociální práce v agendě hmotné nouze do konce roku 2011, tedy do té doby, co tuto agendu vykonávali pracovníci obcí a měst a od začátku roku 2012, kdy celá tato agenda přešla právě pod Úřad práce ČR. Výzkumným šetřením jsem zjistila, že rozdíl ve výkonu sociální práce je opravdu veliký. Pracovníci Úřadu práce ČR mají rozhodně méně času na klienta, v některých případech dokonce uváděli, že nemají vůbec čas řešit jeho problémy s ubytováním, s finančními nesrovnalostmi. Převedením agendy hmotné nouze pod Úřady práce ČR tedy došlo k omezení výkonu sociální práce na individuální úrovni. V těchto případech bohužel ztrácí sociální práce svůj smysl a sociální pracovníci se stávají pouze administrativními pracovníky nebo „dávkaři“. Pracovníci nemohou s klienty, kteří to nepochybně potřebují, provádět sociální práci na profesionální úrovni, čímž je sociální práce bohužel degradována na rutinní kancelářskou práci.

DC2: Před rokem 2012 byl poměr sociální práce a administrativy stejný (k DC se vztahuje otázka VO5 a VO8 dotazníku).

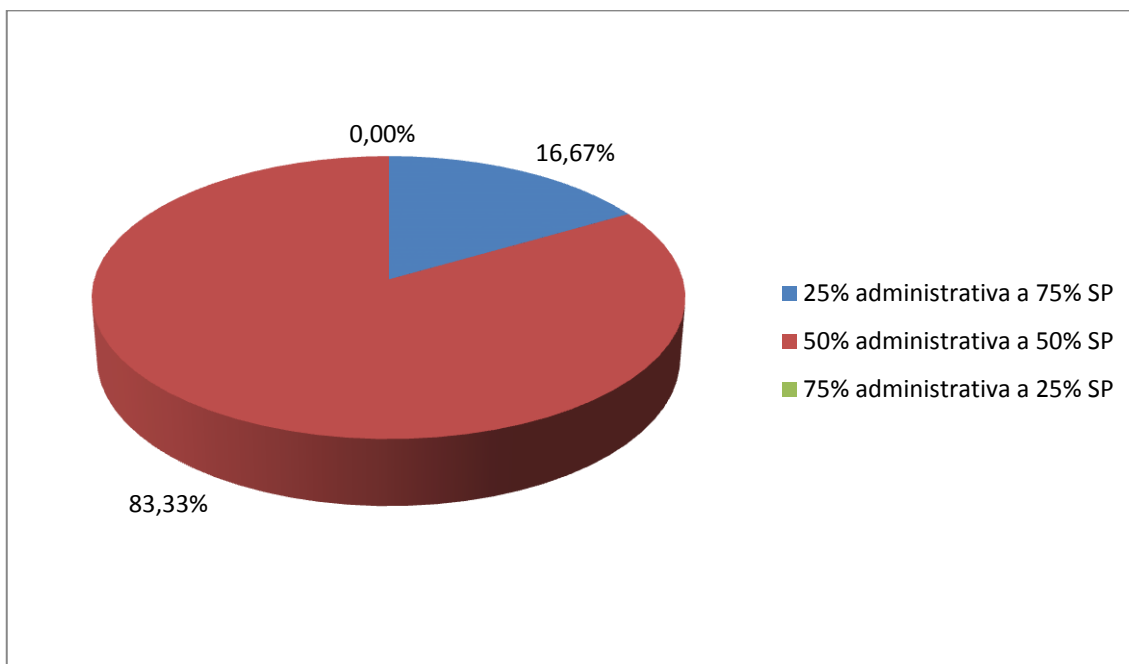
Tabulka 9: Poměr sociální práce a administrativy před rokem 2012 (VO5)

Poměr administrativy a SP před rokem 2012	Absolutní četnost	Relativní četnost)
25% administrativa a 75% SP	2	16,67 %
50% administrativa a 50% SP	10	83,33 %
75% administrativa a 25% SP	0	0 %
Celkem	12	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Tabulka 9 ukazuje, že 10 sociálním pracovníkům se administrativa v agendě hmotné nouze před rokem 2012 jevila ve stejném poměru jako výkon sociální práce. 2 respondenti uvedli, že pouze 25 % práce byla administrativa a 75 % práce byla sociální práce s klientem. Je tedy zřejmé, že pracovníci před rokem 2012 více vykonávali sociální práci s klientem, a kladli na ni větší důraz a měli na ní také více času.

Graf 7: Grafické zpracování k tabulce 9

Zdroj: vlastní zpracování autora

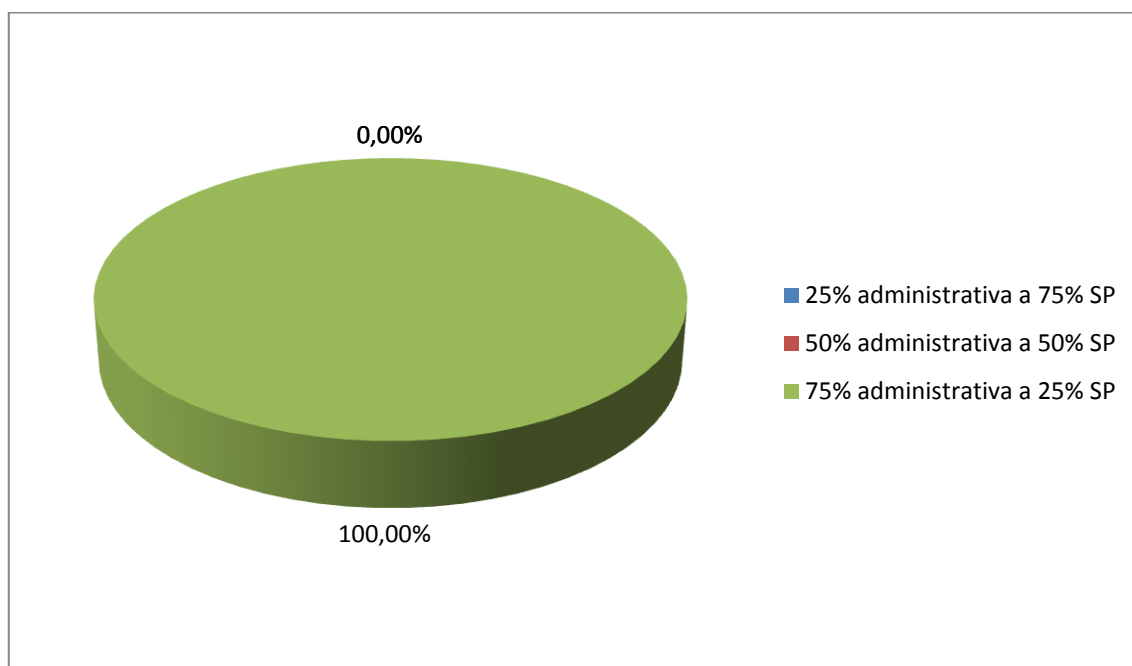
Tabulka 10: Poměr sociální práce a administrativy po roce 2012 (VO8)

Poměr administrativy a SP po roce 2012	Absolutní četnost	Relativní četnost
25% administrativa a 75% SP	0	0 %
50% administrativa a 50% SP	0	0 %
75% administrativa a 25% SP	22	100 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Tabulka 10 znázorňuje, že v současné době téměř vymizela sociální práce s klientem. Všech 22 dotazovaných respondentů, tedy 100 %, odpovědělo, že v dnešní době vykonává ze 75 % administrativní činnosti a jen z 25 % provádí sociální práci s klientem.

Graf 8: Grafické zpracování k tabulce 10

Zdroj: vlastní zpracování autora

Shrnutí dílčího cíle 2

Dílčí cíl 2 ukázal pracovní přetížení sociálních pracovníků agendy hmotné nouze. Pravděpodobně je to způsobeno nárůstem klientů a větší časovou náročností na vyplňování všech formulářů potřebných k vyhodnocení dávek pomoci v hmotné nouzi. Opět je zde prokázáno, že sociální práce se stává pouze okrajovou v systému

pomoci v hmotné nouzi a že se zde spíše jedná jen o to, aby klient byl zabezpečen finančně, ale již se neřeší, jakým způsobem by se mohl z hmotné nouze dostat, aby dlouhodobě nesetřval na dávkách pomoci v hmotné nouzi.

DC3: Personální obsazení oddělení dávek pomoci v hmotné nouzi není dostačující (k DC se vztahuje VO9 dotazníku)

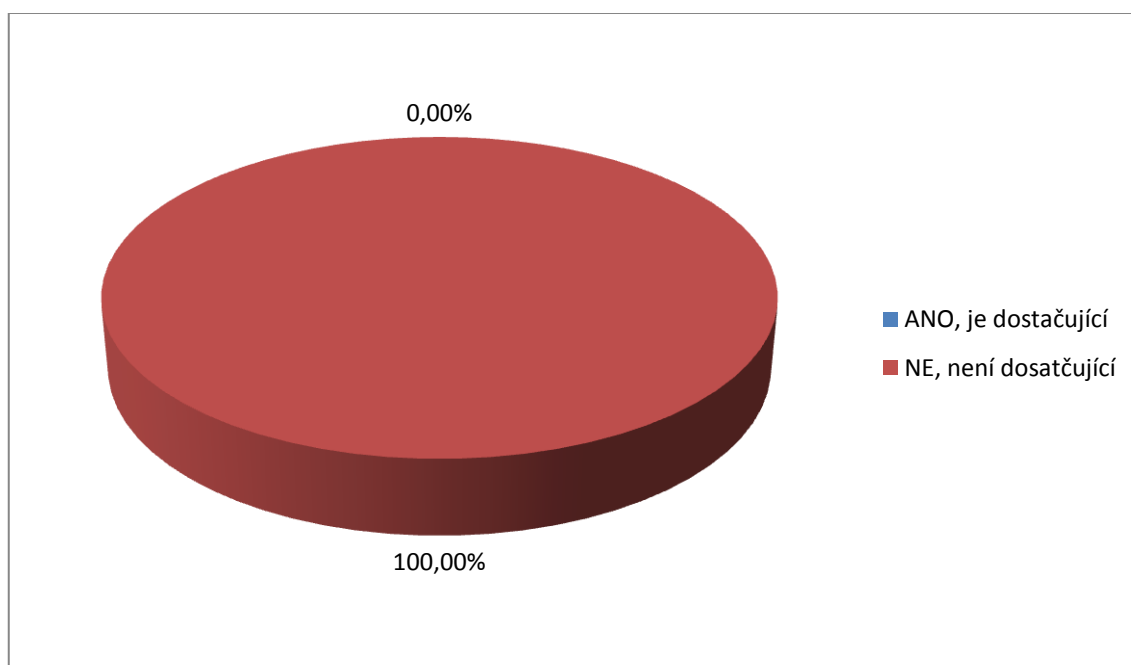
Tabulka 11: Personální obsazení oddělení dávek pomoci v HN (VO9)

Personální obsazení	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano, je dostačující	0	0 %
Ne, není dostačující	22	100 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tabulka 11 nám dokazuje, že všech 22 respondentů, tedy rovných 100 %, ukazuje, že personální obsazení oddělení agendy dávek pomoci v hmotné nouzi není dostačující k výkonu sociální práce na profesionální úrovni.

Graf 9: Grafické zpracování k tabulce 11

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Shrnutí dílčího cíle 3

Prostřednictvím dílčího cíle 3 jsem zhodnotila odpovědi pracovníků, kteří se přímo věnují jednotlivým klientům potřebujícím pomoc v hmotné nouzi a kterým se podle vyhodnocení jejich odpovědí jeví oddělení hmotné nouze jako nedostatečně personálně obsazená. I toto se pravděpodobně negativně projevuje na sociální práci, na kterou není tolik času, jak by si s ohledem na svoji důležitost zaslouhovala.

DC4: Interní záležitosti nadměrně komplikují práci sociálního pracovníka s ohledem na časovou náročnost (k DC se vztahuje VO10 dotazníku).

Tabulka 12: Interní záležitosti nadměrně komplikují práci soc. pracovníka (VO10)

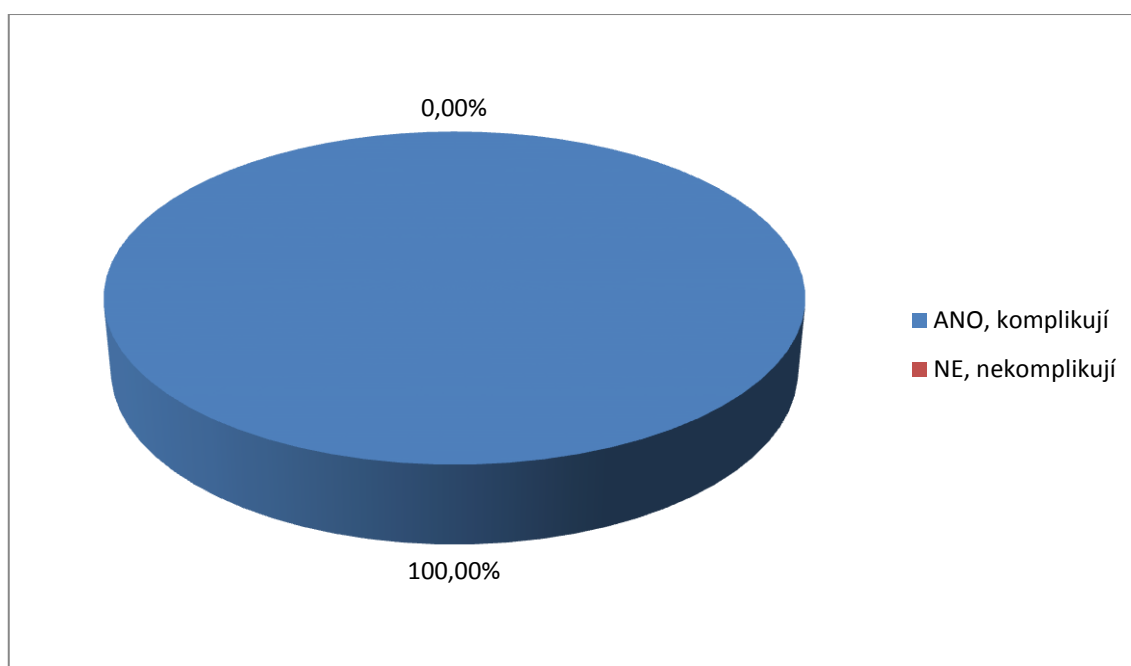
Interní záležitosti komplikují práci	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	22	100 %
Ne	0	0 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: vlastní zpracování autora

Tabulka 12 nám znázorňuje, že všech 22 respondentů, tedy rovných 100 %, je přesvědčeno, že veškeré interní záležitosti úřadu práce (tedy žádanky na auto, vyplňování cestovních příkazů, systém schvalování 4 očí, kumulování agend, podpisy dokumentů a další) nadměrně komplikují práci sociálního pracovníka s ohledem na časovou náročnost.

Graf 10: Grafické zpracování k tabulce 12

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Shrnutí dílčího cíle 4

Dílčím cílem 4 jsem se pokusila o vyhodnocení toho, co si myslí sociální pracovníci o veškerých interních záležitostech souvisejících s chodem úřadu práce. Výzkumným šetřením bylo zjištěno, že veškeré interní záležitosti jsou časově velmi náročné a komplikují práci, potažmo sociální práci pracovníků agentury dávek pomoci v hmotné nouzi, což se opět může projevit na úkor klienta.

DC5: Pracovníci agentury hmotné nouze provádějí sociální šetření v místě bydliště klienta jako nástroj sociální práce (k DC se vztahuje VO11 dotazníku).

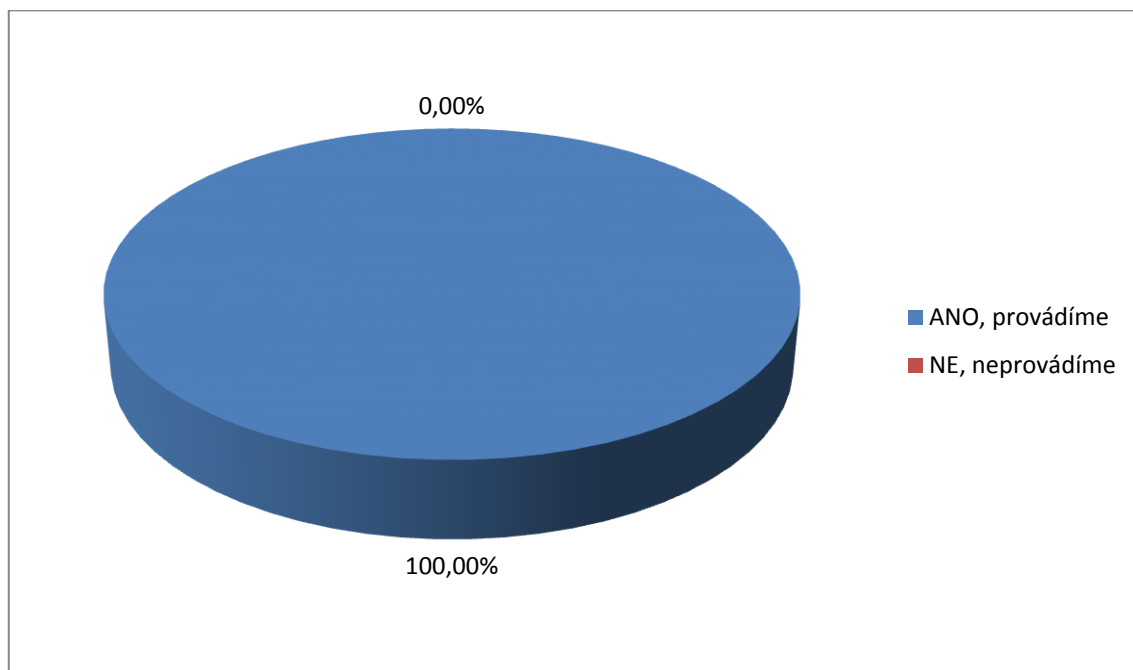
Tabulka 13: Provádění sociálního šetření v místě bydliště klienta (VO11)

Provádí soc. šetření	Absolutní četnost	Relativní četnost
Ano	22	100 %
Ne	0	0 %
Celkem	22	100 %

Zdroj: vlastní zpracování autora

Na otázku v tabulce 13 odpovídali respondenti opět stejně. Všech 22 respondentů, tedy 100 % dotazovaných, odpovědělo, že provádějí sociální šetření v místě bydliště klienta. Toto sociální šetření je jedním z nástrojů sociální práce.

Graf 11: Grafické zpracování k tabulce 13

Zdroj: Vlastní zpracování autora

Shrnutí dílčího cíle 5

Dílčím cílem 5 jsem se pokusila zjistit, zda sociální pracovníci agentury hmotné nouze provádějí sociální šetření v místě bydliště klienta, jak jim ukládá zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů. Sociální šetření je jedním z nástrojů sociální práce a v tomto případě tedy sociální pracovníci plní výkon sociální práce na profesionální úrovni tak, jak jim zákon ukládá.

Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo zodpovědět hlavní výzkumnou otázku, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce ČR nedošlo k zániku sociální práce s klientem. Za tímto účelem bylo uskutečněno dotazníkové šetření se sociálními pracovníky vykonávajícími agendu dávek pomoci v hmotné nouzi.

V teoretické části jsem za pomoci zákonů, metodických pokynů a monografií zabývajících se tímto tématem charakterizovala zákon o pomoci v hmotné nouzi, strukturu Úřadu práce ČR, sociální práci v agendě dávek pomoci v hmotné nouzi a její etapy. Dostatek prostoru jsem věnovala definicím sociální práce, jejíž úloha je v dané problematice nepostradatelnou, dále pak sociálním pracovníkům a vysvětlení nástroje sociální práce - sociálního šetření.

Empirická část práce byla založena na kvantitativním výzkumu, při kterém byla data sbírána za pomoci dotazníkového šetření. Hlavní výzkumná otázka byla naplněna za pomoci pěti dílčích cílů. V kontextu jednotlivých dílčích cílů jsem zjistila, že pracovníci oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy dávek pomoci v hmotné nouzi, sociální pracovníci, se stávají pouze „dávkaři“ od výplaty k výplatě těchto dávek. Důvod je velmi prostý, pracoviště nepojistných sociálních dávek týkající se hmotné nouze jsou ve většině případů na počty pracovníků poddimenzována, pracovníci jsou na počet svých klientů a také díky kumulaci agend předimenzováni. Sociální pracovníci svým klientům zajišťují většinou základní sociální poradenství podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů. Následnou činností je vyhodnocování informací, které jsou důležité pro zpracování žádostí o příspěvek na živobytí, o doplatek na bydlení nebo o mimořádnou okamžitou pomoc. Další činností těchto pracovníků je vyhodnocení dávek pomoci v hmotné nouzi a také zajištění jejich výplaty. Jedná se tedy o zajištění hmotné (finanční), které ovšem často nevede k tomu, aby se klient dostal z nepříznivé životní situace, nemotivuje samotného klienta. Na další sociální práci s klienty již nezbývá bohužel prostor, protože pokud by se pracovníci věnovali jednomu klientovi více, než je

nezbytně nutné pro zpracování a vyplacení dávky pomoci v hmotné nouzi, mohlo by se stát, že dalšímu klientovi by se nemusela tato dávka vyplatit ve lhůtách stanovených zákonem vůbec. Pracovníci nemohou s klienty, kteří to nepochybně potřebují, provádět sociální práci na profesionální úrovni, čímž je sociální práce bohužel degradována na rutinní kancelářskou práci. Existuje ovšem jedna výjimka, kdy pracovníci agendy hmotné nouze provádějí sociální práci na profesionální úrovni, a to při provádění sociálního šetření v místě bydliště klienta. Tato činnost je tedy jedinou, která přináší efektivní výsledky jejich práce. V místě šetření vidí, v jakých podmínkách klienti žijí a jsou tedy schopni použít účinné nástroje k tomu, aby mohli klientům pomoci. Na druhou stranu, pokud by bylo dávky pomoci v hmotné nouzi zneužito, je v moci sociálních pracovníků výplatu této dávky zastavit, případně dávku zcela odejmout nebo nepřiznat.

Z výsledků výzkumného šetření vyplynuly určité nedostatky, které vyplývají z činnosti Úřadů práce ČR. Jejich možná řešení jsem se pokusila shrnout a popsat v následujícím odstavci:

- personálně posílit oddělení nepojistných sociálních dávek, agendy hmotné nouze;
- zjednodušit některé administrativní úkony (formuláře k dávkám pomoci v HN);
- zjednodušit interní záležitosti ÚP a klást na ně menší důraz.

Pokud by bylo možné výše uvedené nedostatky vymýtit z pracovní náplně Úřadů práce ČR, byla by jistě činnost pracovníků poskytujících pomoc v hmotné nouzi efektivnější. S touto efektivitou samozřejmě souvisí spokojenost klientů, která by měla být na prvním místě. Jak již bylo výše uvedeno, na prvním místě jsou administrativní činnosti pracovníků, které bohužel zabírají čas potřebný na kvalitní výkon jejich práce.

Závěrem mé bakalářské práce lze konstatovat, že hlavního cíle práce bylo za pomoci dílčích cílů úspěšně dosaženo.

Seznam použitých zkratk

ČR–Česká republika

DC–dílní cíl

EU–Evropská unie

HC–hlavní cíl

HN–hmotná nouze

MPSV–ministerstvo práce a sociálních věcí

Sb.–Sbírka zákonů

ÚP–úřad práce

VO–výzkumná otázka

Seznam použitých zdrojů

Odborná literatura

DUKOVÁ, Ivana, Martin DUKA a Ivanka KOHOUTOVÁ. *Sociální politika: učebnice pro obor sociální činnost*. 1. vyd. Praha: Grada, 2013, 200 s. ISBN 978-802-4738-802.

HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2005, 407 s. ISBN 80-736-7040-2.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. 2. vyd., Praha, Portál, 2008, 407.s, ISBN 978-80-7367-485-4

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vydání 1. Praha: Grada Publishing, 2007, 265 s. ISBN 978-80-247-1369-4.

JEŘÁBEK, H. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha, Carolinum, 1993, s. 162 ISBN 807-06- 666- 25

KREBS, Vojtěch a kol. *Sociální politika*. Praha: ASPI, 2002.

MATOUŠEK, O. a kol. *Základy sociální práce*. 1. vydání. Praha: Portál. 2001. 312 s. ISBN 80-7178-473-7.

MATOUŠEK, O. (2008): *Slovník sociální práce*. 2. vydání. Praha: Portál. 272 s. ISBN 978-80-7367-368-0.

MUSIL, L./HUBÍKOVÁ, O./HAVLÍKOVÁ, J./KUBALČÍKOVÁ, K. (2013): *Raná fáze implementace reformy v rámci agendy dávek pomoci v hmotné nouzi*. Praha: VÚPSV.

ŠIMÍKOVÁ, Ivana. *Analýza databáze příjemců dávek hmotné nouze: zhodnocení role nákladů na bydlení a dávek spojených s bydlením ve vztahu k příjemcům dávek hmotné nouze*. 1. vyd. Praha: VÚPSV, 2012, 67, 5 s. ISBN 978-807-4161-117.

TOMEŠ, Igor. *Sociální politika: teorie a mezinárodní zkušenost*. 2. přeprac. vyd. Praha: Socioklub - Sdružení pro podporu rozvoje teorie a praxe sociální politiky, 2001, 262 s. Sešity pro sociální politiku. ISBN 80-864-8400-9.

ŽIŽLAVSKÝ, Martin. *Metodologie: pro sociální politiku a sociální práci*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, 142 s. ISBN 80-210-3110-7.

Internetové zdroje

BÍLKOVÁ, M. [online]. Úřad práce ČR. [cit. 2015-02-09]. Dostupné z: <http://portal.mpsv.cz/upcr/media/tz>

Český statistický úřad [online]. [cit. 2014-12-02]. Dostupné z: [http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00299001/\\$File/1300721402.pdf](http://www.czso.cz/csu/2014edicniplan.nsf/t/BC00299001/$File/1300721402.pdf)

Listina základních práv a svobod. [online]. 1992 [cit. 2014-05-10]. Dostupné z: <http://www.usoud.cz/listina-zakladnich-prav-a-svobod/>

Pomoc v hmotné nouzi. [online]. [cit. 2014-05-11]. Dostupné z: <http://www.mpsv.cz/cs/5>

Judikatura

Všechny použité zákony jsou citovány ve znění, v jakém vyšly ve Sbírce zákonů v příslušném roce. Zákony jsou dostupné na: <http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/>.

MPSV 2006. *Metodický pokyn MPSV č. 2/2006 k zákonu č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi ve znění zákona č. 165/2006 Sb. (ze dne 14. 12. 2006)*. Praha: MPSV.

MPSV 2009. *Metodický pokyn MPSV č. 5/2009 k sociální práci v systému pomoci v hmotné nouzi (ze dne 8. 7. 2009)*. Praha: MPSV.

Ústavní zákon č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 73/2011 Sb., o Úřadu práce České republiky a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.

Seznam tabulek

Tabulka 1: Operacionalizace výzkumných otázek	32
Tabulka 2: Návratnost dotazníků od sociálních pracovníků	37
Tabulka 3: Vzdělání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách	37
Tabulka 4: Praxe na oddělení hmotné nouze před rokem 2012	38
Tabulka 5: Pracovní vytížení soc. pracovníků před rokem 2012 dovolovalo řešit problémy klientů s ubytováním	40
Tabulka 6: Pracovní vytížení soc. pracovníků před rokem 2012 dovolovalo řešit finanční nesrovnalosti klientů (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)	41
Tabulka 7: Současné pracovní vytížení soc. pracovníků dovoluje s každým klientem řešit jeho problémy v otázce ubytování	42
Tabulka 8: Současné pracovní vytížení soc. pracovníků dovoluje s každým klientem řešit finanční nesrovnalosti klientů (půjčky, exekuce, splátkové	43
Tabulka 9: Poměr sociální práce a administrativy před rokem 2012	45
Tabulka 10: Poměr sociální práce a administrativy po roce 2012	46
Tabulka 11: Personální obsazení oddělení dávek pomoci v HN	47
Tabulka 12: Interní záležitosti nadměrně komplikují práci soc. pracovníka	48
Tabulka 13: Provádění sociálního šetření v místě bydliště klienta	49

Seznam grafů

Graf 1: Grafické zpracování k tabulce 3	38
Graf 2: Grafické zpracování k tabulce 4	39
Graf 3: Grafické zpracování k tabulce 5	41
Graf 4: Grafické zpracování k tabulce 6	42
Graf 5: Grafické zpracování k tabulce 7	43
Graf 6: Grafické zpracování k tabulce 8	44
Graf 7: Grafické zpracování k tabulce 9	45
Graf 8: Grafické zpracování k tabulce 10	46
Graf 9: Grafické zpracování k tabulce 11	47
Graf 10: Grafické zpracování k tabulce 12	49
Graf 11: Grafické zpracování k tabulce 13	50

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník prázdný

Příloha B: Dotazník vyplněný

Příloha A: Dotazník prázdný

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

jsem studentkou vysoké školy a v současné době zpracovávám svoji bakalářskou práci na téma „Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce“. Bakalářská práce zkoumá, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem. Mým výzkumným souborem jste Vy, sociální pracovníci oddělení nepojistných dávek – oddělení hmotné nouze záměrně vybraných pracovišť v kraji Vysočina, kteří se touto problematikou profesionálně zabýváte v rámci svých pracovních povinností.

Tímto si Vás dovoluji požádat o spolupráci a o vyplnění tohoto dotazníku. Zároveň bych Vás chtěla ujistit, že v dotazníku nejsou žádné špatné nebo nesprávné odpovědi. Otázky jsou kladeny tak, abych zjistila Váš osobní názor na danou situaci.

Vaše odpovědi budou pokládány za důvěrné a pro další zpracování, vyhodnocování a prezentaci anonymní.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas.

Jana Pokorná

Hlavním cílem práce je zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem.

1. Jste sociální pracovník splňující vzdělání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách?

- a) Ano
- b) Ne

2. Pracoval/a jste na oddělení hmotné nouze před rokem 2012?

- a) Ano, do 1 roku
- b) Ano, 1 až 2 roky
- c) Ano, více než 2 roky
- d) Ne

Pokud je Vaše odpověď ano, pokračujte následujícími otázkami a pokud je Vaše odpověď ne, pokračujte otázkou č. 6.

3. Dovoľovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho problémy v otázce ubytování?

- a) Ano
- b) Převážně ano
- c) Ne
- d) Jen v občasných případech

4. Dovoľovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?

- a) Ano
- b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

5. Můžete, prosím, vyjádřit, kolik času práce s klientem připadalo před rokem 2012 na sociální práci a kolik na administrativu?

a) 25% administrativa a 75% sociální práce s klientem

b) 50% administrativa a 50% sociální práce s klientem

c) 75% administrativa a 25% sociální práce s klientem

6. Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení s každým klientem řešit jeho problémy v otázce ubytování?

a) Ano

b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

7. Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení řešit s každým klientem jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?

a) Ano

b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

8. Můžete, prosím, vyjádřit kolik času v současné době připadá na sociální práci s klientem a kolik na administrativu?

a) 25% administrativa a 75% sociální práce s klientem

b) 50% administrativa a 50% sociální práce s klientem

c) 75% administrativa a 25% sociální práce s klientem

9. Domníváte se, že současné personální obsazení v agendě dávek pomoci v hmotné nouzi je dostačující pro profesionální výkon sociální práce s klientem?

a) Ano, je dostačující

b) Ne, není dostačující

10. Domníváte se, že interní záležitosti úřadu práce (žádanky na auto, cestovní příkazy, schvalování systémem 4 očí, podpisy dokumentů, kumulování agend, atd.) nadměrně komplikují pracovní zatížení s ohledem na časovou náročnost?

a) Ano

b) Ne

11. Provádíte sociální šetření klientů v místě jejich bydliště?

a) Ano

b) Ne

Příloha B: Dotazník vyplněný

Dotazník

Vážená paní, vážený pane,

Jsem studentkou vysoké školy a v současné době zpracovávám svoji bakalářskou práci na téma „Zákon o pomoci v hmotné nouzi a sociální práce“. Bakalářská práce zkoumá, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem. Mým výzkumným souborem jste Vy, sociální pracovníci oddělení nepojistných dávek – oddělení hmotné nouze záměrně vybraných pracovišť v kraji Vysočina, kteří se touto problematikou profesionálně zabýváte v rámci svých pracovních povinností.

Tímto si Vás dovoluji požádat o spolupráci a o vyplnění tohoto dotazníku. Zároveň bych Vás chtěla ujistit, že v dotazníku nejsou žádné špatné nebo nesprávné odpovědi. Otázky jsou kladeny tak, abych zjistila Váš osobní názor na danou situaci.

Vaše odpovědi budou pokládány za důvěrné a pro další zpracování, vyhodnocování a prezentaci anonymní.

Děkuji Vám za Vaši ochotu a čas.

Jana Pokorná

Hlavním cílem práce je zjistit, zda převedením agendy dávek pomoci v hmotné nouzi z obcí a měst pod Úřady práce České republiky, nedošlo k zániku sociální práce s klientem.

1. Jste sociální pracovník splňující vzdělání podle zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách?

a) **Ano**

b) Ne

2. Pracoval/a jste na oddělení hmotné nouze před rokem 2012?

a) Ano, do 1 roku

b) Ano, 1 až 2 roky

c) Ano, více než 2 roky

d) Ne

Pokud je Vaše odpověď ano, pokračujte následujícími otázkami a pokud je Vaše odpověď ne, pokračujte otázkou č. 6.

3. Dovolovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho problémy v otázce ubytování?

a) Ano

b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

4. Dovolovalo Vám Vaše pracovní vytížení před rokem 2012 řešit s každým klientem, který to potřeboval, jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?

a) Ano

b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

5. Můžete, prosím, vyjádřit, kolik času práce s klientem připadalo před rokem 2012 na sociální práci a kolik na administrativu?

a) 25% administrativa a 75% sociální práce s klientem

b) 50% administrativa a 50% sociální práce s klientem

c) 75% administrativa a 25% sociální práce s klientem

6. Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení s každým klientem řešit jeho problémy v otázce ubytování?

a) Ano

b) Převážně ano

c) Ne

d) Jen v občasných případech

7. Dovoluje Vám Vaše současné pracovní vytížení řešit s každým klientem jeho finanční nesrovnalosti (půjčky, exekuce, splátkové kalendáře)?

- a) Ano
- b) Převážně ano
- c) Ne

d) Jen v občasných případech

8. Můžete, prosím, vyjádřit kolik času v současné době připadá na sociální práci s klientem a kolik na administrativu?

- a) 25% administrativa a 75% sociální práce s klientem
- b) 50% administrativa a 50% sociální práce s klientem

c) 75% administrativa a 25% sociální práce s klientem

9. Domníváte se, že současné personální obsazení v agendě dávek pomoci v hmotné nouzi je dostačující pro profesionální výkon sociální práce s klientem?

- a) Ano, je dostačující

b) Ne, není dostačující

10. Domníváte se, že interní záležitosti úřadu práce (žádanky na auto, cestovní příkazy, schvalování systémem 4 očí, podpisy dokumentů, kumulování agend, atd.) nadměrně komplikují pracovní zatížení s ohledem na časovou náročnost?

a) Ano

b) Ne

11. Provádíte sociální šetření klientů v místě jejich bydliště?

a) Ano

b) Ne